

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ewaluacja zewnętrzna lokalnej strategii rozwoju

Stowarzyszenia Lokalna Grupa
Działania Nasze Bieszczady

connected_ness

Warszawa, 2022

Streszczenie najważniejszych wyników badania.

1. Analiza potrzeb mieszkańców regionu, diagnoza obszaru i analiza SWOT połączona z konsultacjami społecznymi pozwoliły na wybór trzech celów ogólnej strategii: Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD Nasze Bieszczady; Wzrost potencjału gospodarczego obszaru LGD; Zapewnienie wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER realizowanego za pośrednictwem Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR). W toku realizacji okazało się, że cele i ich realizacja rzeczywiście wpłynęły na poprawę dobrostanu mieszkańców LGD
2. Realizacja wskaźników zaplanowanych w ramach strategii przebiegała bez większych problemów. Operacje były realizowane sukcesywnie, zgodnie z planem i strategią. Strategia wymagała jednak aktualizacji w celu uwzględnienia doświadczeń realizacyjnych i zmieniających się wymogów prawnych.
3. Dobór grup defaworyzowanych wymagał zmiany strategii z uwagi na konieczność rozszerzenia grupy osób młodych poprzez podniesienie progu wiekowego. Pozwoliło to na objęcie pomocą również osób powracających na rynek pracy jak matki powracające po okresie urlopu macierzyńskiego.
4. Projekt współpracy w formule obecnej perspektywy zostały ocenione jako dobrze funkcjonujące. Zetknięcie kilku organizacji działających w tożsamych obszarach, ale na innych terenach wymagało pracy organizacyjno-dostosowawczej, ale przekładało się na wzrost doświadczenia i nawiązanie współpracy również w obszarach poza projektowych wśród zaangażowanych grup LGD.
5. Rozwój kapitału społecznego był jednym z najważniejszych celów strategii LGD i w tym zakresie zdecydowanie pozytywnie należy ocenić nawiązanie współpracy przez grupy LGD, ale także pomiędzy władzami poszczególnych gmin, które regularnie prowadziły spotkania i wymieniały się doświadczeniami. Zdecydowanie pozytywny skutek w zakresie budowy kapitału społecznego wystąpił również wśród lokalnych społeczności i ich liderów zachęconych do podejmowania inicjatyw poprzez realizację Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.
6. Za jedną z najlepszych efektów aktywizacyjnych należy uznać uruchomienie zasobów kapitału ludzkiego drzemących w Kołach Gospodyń Wiejskich, które podejmowały się licznych operacji i realizowały własne inicjatywy dofinansowane względnie wysokimi kwotami pieniędzy.
7. Funkcjonowanie biura LGD Nasze Bieszczady należy ocenić bardzo dobrze, i to zarówno pod względem działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, jak i doradczych. Zatrudnieni pracownicy wykazują się dość dużą znajomością potrzeb lokalnych społeczności. W sposób prawidłowy przekazywane są informacje o prowadzonych naborach i rozpowszechniane różnymi kanałami, ze szczególnym uwzględnieniem najbardziej efektywnego kanału, czyli działań w sieci internetowej (strona internetowa i profil LGD na Facebooku). Duże znaczenie mają także organizowane przez LGD spotkania informacyjno-konsultacyjne.
8. Pandemia nie wpłynęła znacząco na działania podejmowane przez LGD, nie zaburzyła harmonogramów i budżetów w sposób istotny. Jedynie wydarzenia i

spotkania organizowane stacjonarnie, przez obowiązujące tymczasowo obostrzenia, nie były w danym czasie (surowych obostrzeń) realizowane co prowadziło również do deprecjacji tego kanału jako źródła informacji o działalności LGD.

9. Realizacja postępu rzeczowego przekroczyła w większości przypadków założone pierwotnie wskaźniki rezultatów i produktów, co pokazuje wysoką sprawność realizacyjną działalności LGD. Postępy finansowe realizacji budżetu przebiegały zgodnie z planem.
10. Jako najbardziej przydatne szkolenia wskazano te oparte o praktyczne zagadnienia związane z pracą w LGD jak praca z beneficjentem, wymogi dokumentowe. Istotne były również zagadnienia prawne związane z funkcjonowaniem LGD jak kwestia statutu, strategii, ale również zagadnienia prawa zewnętrznego np. RODO. Szkolenia wnoszą dużą wartość dodaną i należy je kontynuować.
11. Realizacja planu komunikacji przebiegała bez większych problemów a wskaźniki były sukcesywnie osiągane. Najistotniejsza była komunikacja za pośrednictwem strony internetowej LGD, gdzie znajdowały się wszystkie istotne dla wnioskodawców i innych instytucji informacje i dokumenty np. związane z procesami naborów. Dodatkowo wartościowym kanałem komunikacji z odbiorcami były strony internetowe gmin wchodzących w skład LGD.

2. Spis treści.

STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA.	2
2. SPIS TREŚCI.	4
3. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI.	5
4. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA.	7
5. OPIS WYNIKÓW BADANIA WRAZ Z ICH INTERPRETACJĄ.	8
5.1. OCENA LSR	8
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	12
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	16
GRUPY DEFAWORYZOWANE	17
TURYSTYKA	20
OPIS CELÓW STRATEGII	21
5.2. REALIZACJA CELÓW STRATEGII	22
5.3. REALIZACJA PLANU DZIAŁANIA (BUDŻET)	42
5.4. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	49
5.5. PROJEKTY POZA RLKS	53
5.6. DZIAŁALNOŚĆ BIURA LGD	53
SZKOLENIA PRACOWNIKÓW LGD	58
ROZDZIAŁ 6 ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE.	70
6.1. OCENA WPŁYWU NA GŁÓWNY CEL LSR	70
6.2. OCENA WPŁYWU NA KAPITAŁ SPOŁECZNY	71
6.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	71
6.4. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	72
6.5. GRUPY DEFAWORYZOWANE	73
6.6. INNOWACYJNOŚĆ	73
6.7. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	73
6.8. OCENA FUNKCJONOWANIA LGD	74
6.9. OCENA PROCESU WDRAŻANIA	74
6.10. WARTOŚĆ DODANA PODEJŚCIA LEADER	75
7. PODSUMOWANIE. WNIOSKI I REKOMENDACJE.	77
8. SPIS TABEL I WYKRESÓW.	78
9. ANEKSY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA.	79

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

Raport jest efektem badania ewaluacyjnego przeprowadzonego przez Spółkę Conectedness przy merytorycznym wsparciu Fundacji Socjometr. Przedmiotem badania była ewaluacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność prowadzonego przez Lokalną Grupę Działania w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020.

Spółka Conectedness jest podmiotem, który specjalizuje się między innymi w przygotowywaniu dokumentów ewaluacyjnych i strategicznych, natomiast Fundacja Socjometr jest niezależnym podmiotem specjalizującym się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Głównym celem badania ewaluacyjnego było zgromadzenie szerokiego zestawu danych, które pozwalają na wszechstronną ocenę całego procesu przygotowania i wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Kluczową kwestią jest tu z całą pewnością odpowiedź na pytanie czy oceniany dokument strategiczny trafnie diagnozował potrzeby mieszkańców obszaru LGD oraz jego potencjał rozwojowy. Na tej podstawie możliwe jest formułowanie wniosków na temat zakresu ewentualnego wpływu Lokalnej Grupy Działania na rozwój lokalnej społeczności.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytycznych wydanych w 2017 roku przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze.

Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane

- a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
 - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
6. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
7. Projekty współpracy
 - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Ocena procesu wdrażania
 - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
 - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
 - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
 - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
10. Wartość dodana podejścia LEADER
 - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi sektorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
 - b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
 - c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
 - d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań, które były poddawane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów.
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych.
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju.
4. Funkcjonowanie organów LGD.
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej).
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego.
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR.
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.

Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone w pierwszej połowie 2022 roku. W jego ramach poddano analizie dwie grupy danych:

1. Dane zastane, w tym:
 - a. dane ze statystyk publicznych,
 - b. dane gromadzone przez Lokalną Grupę Działania w ramach monitoringu,
2. Dane wywołane, w tym:
 - b. dane zebrane za pomocą technik jakościowych,
 - c. dane zebrane za pomocą technik ilościowych.

Dane pochodzące ze statystyk publicznych dostarczyły wysoce obiektywnych informacji na temat zmian na obszarze LGD, które dokonały się w okresie realizacji ocenianej Strategii RLKS. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wszystkie te dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach. Szczegółowy wykaz ilustracji zawartych w raporcie, który umieszczony jest na jego końcu pozwala na szybkie zapoznanie się z zakresem poddanych analizie danych, które pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalne Grupy Działania gromadzą istotne dane na temat procesu wdrażania Strategii RLKS, które musiały być poddane analizie. Wśród tych danych należy wskazać w szczególności informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Analiza tej kategorii danych zastanych pozwoliła na ocenę skuteczności działań prowadzonych przez LGD oraz wskazała, w których obszarach działalność LGD pokrywała się ze zmianami na obszarze objętym LSR sugerowanymi przez wyniki analizy danych pochodzących z GUS.

Badacze przeprowadzili również badania jakościowe. Obejmowały one wywiady z pracownikami LGD oraz wywiady z przedstawicielami jego organów – Zarządu i organu decyzyjnego (Rady). Rozmowy te odegrały istotną rolę w procesie powstawania raportu. Pozwoliły one na pogłębienie wiedzy na temat przebiegu procesu wdrażania LSR, rozpoznanie problemów pojawiających się w jego trakcie oraz sposobu reagowania na nie przez przedstawicieli Lokalnej Grupy Działania.

W ramach ewaluacji zewnętrznej zbierano także dane ilościowe. Przygotowano dwa kwestionariusze ankiety. Pierwszy z nich kierowany był do mieszkańców obszaru objętego Strategią RLKS, a drugi do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania. Zastosowano technikę CAWI (*computer-assisted web interview*), co oznacza, że ankieta przeprowadzona została za pomocą platformy internetowej. Za dystrybucję linka do ankiety odpowiedzialni byli pracownicy Lokalnej Grupy Działania.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Ocena LSR

Ogólna prezentacja obszaru

Rysunek 1 Obszar LGD

Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego położony jest na pograniczu Beskidu Niskiego i Bieszczadów w południowej części Województwa Podkarpackiego i zajmuje łączną powierzchnię 1 172 km², co stanowi 6,6% ogólnej powierzchni województwa. Lokalna Grupa Działania Nasze Bieszczady swoim działaniem obejmuje 5 gmin, 2 z powiatu sanockiego: Gmina Komańcza i Gmina Zagórz oraz 3 gminy powiatu leskiego: Gmina Baligród, Gmina Cisna i Gmina Lesko, które zamieszkuje łącznie 34 493 osoby dając gęstość zaludnienia na poziomie 30 osób na km².

Liczba mieszkańców gmin wchodzących w skład LGD w latach 2015-2020 podlegała stosunkowo niewielkim zmianom. W ciągu 5 lat badanego okresu w następujących gminach nastąpił spadek ludności zamieszkującej: Komańcza (o 467), Baligród (o 38), Lesko (o 254) natomiast gmina Zagórz odnotowała wzrost o 36 osoby, a gmina Cisna wzrost o 14 osób. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1 Ludność w gminach

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Komańcza (2)	4 933	4 882	4 652	4 631	4 541	4 466
Zagórz (3)	13 036	13 066	13 099	13 149	13 126	13 072
Baligród (2)	3 188	3 185	3 142	3 175	3 161	3 150
Cisna (2)	1 757	1 763	1 749	1 781	1 740	1 771
Lesko (3)	11 516	11 467	11 439	11 341	11 319	11 262

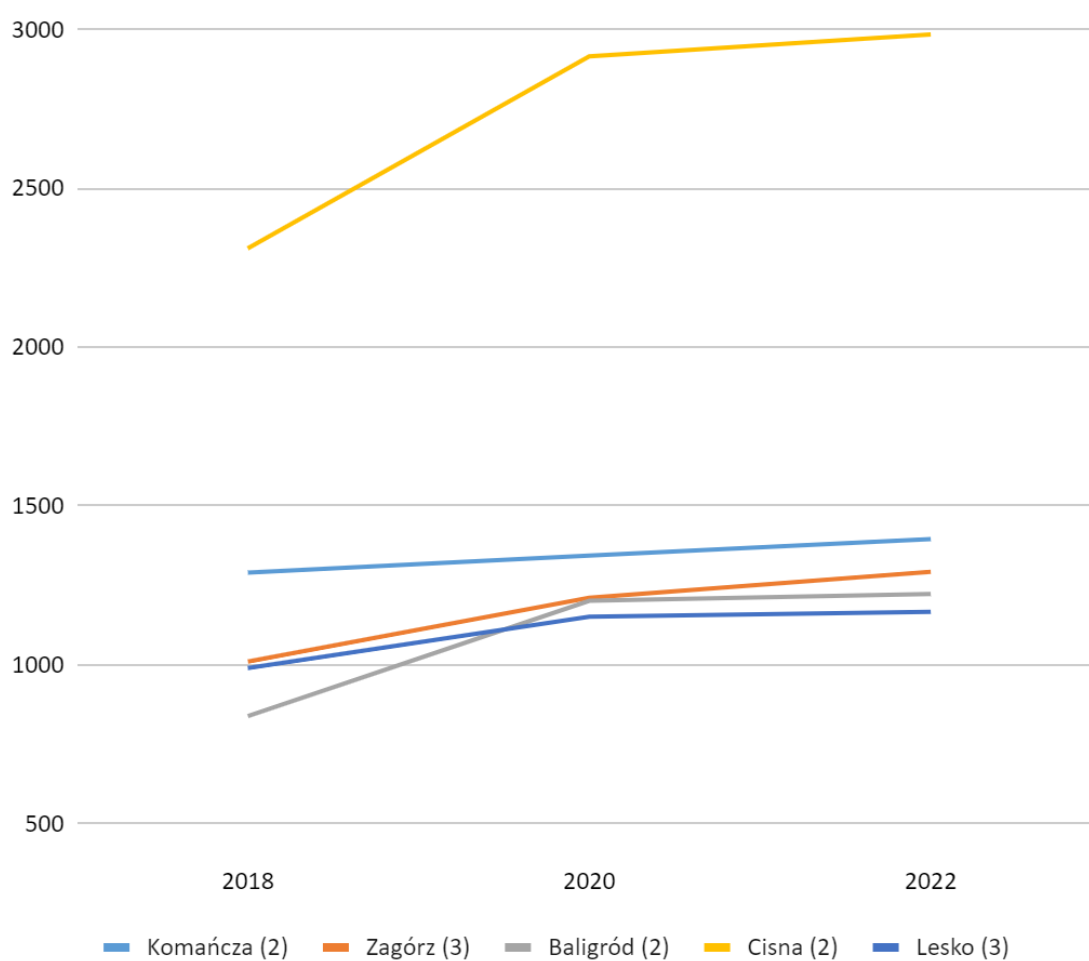
Istotną kwestią są dochody gmin. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, stanowiący podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Dla badanych gmin wchodzących w skład LGD przeprowadzono analizę wskaźnika G w latach 2018, 2020 i 2022. We wszystkich gminach odnotowano tendencję wzrostową. Największą wartością wskaźnika G może pochwalić się gmina Cisna, w której w 2022 roku wyniósł on 2984,66.

Tabela 2 Wskaźniki G dla gmin

Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD			
	2018	2020	2022
Komańcza (2)	1290,04	1343	1395,36
Zagórz (3)	1009,36	1210,76	1291,84
Baligród (2)	838,21	1200,77	1222,02
Cisna (2)	2310,56	2915,31	2984,66
Lesko (3)	988,83	1151,05	1165,95

Wykres 1 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD

Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD

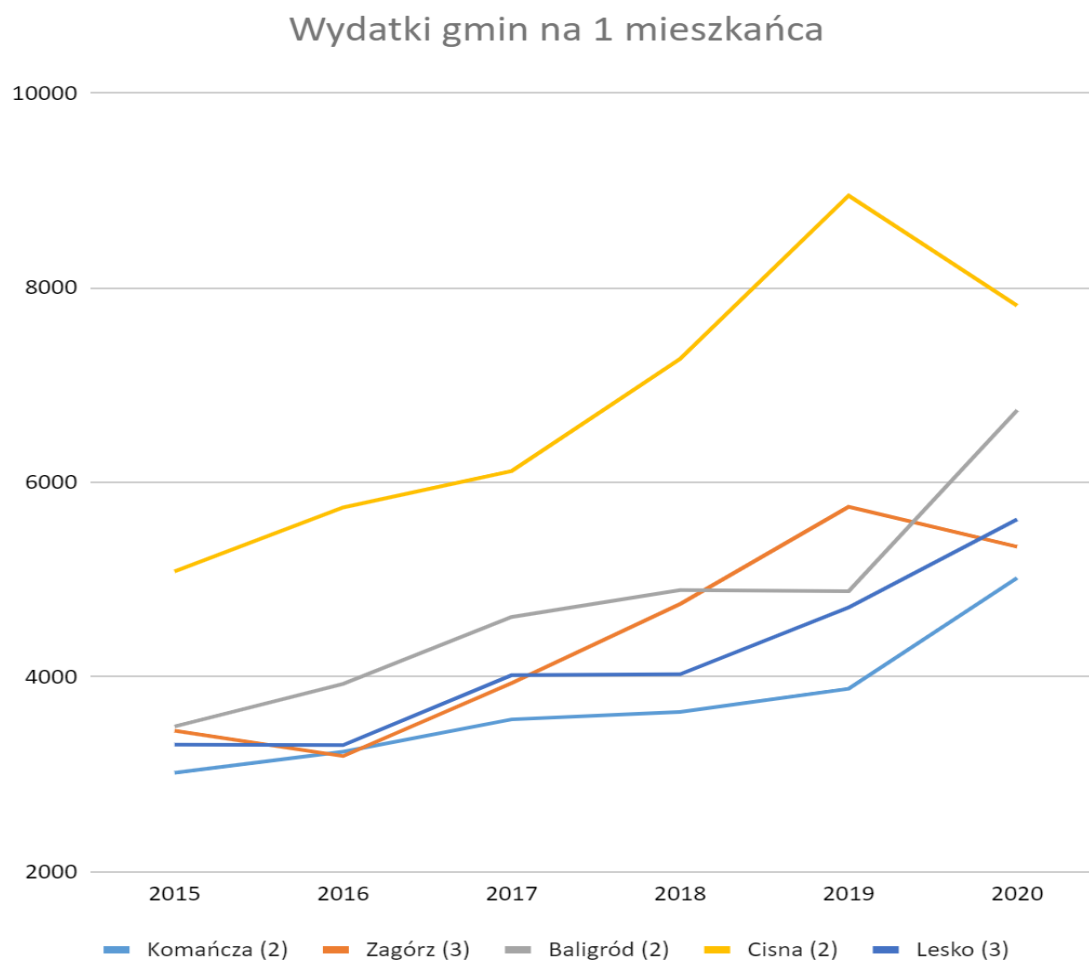

Analizując kwestie budżetowe nie sposób pominąć kwestii wydatków gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca, gdyż dostarczają one informacji na temat poziomu kosztów ponoszonych przez gminy, a zarazem dają się porównywać między sobą z uwagi na przeliczenie na jednego mieszkańca. Na analizowanym obszarze LGD w latach 2015-2020 daje się zaobserwować tendencję wzrostową połączoną z pewnymi wahaniami wydatków. Najwyższy poziom wydatków gmina Cisna odnotowała w roku 2018 i wynosił on 8 945,43, zaś w następnym roku spadł do poziomu 7 814,92 zł.

Tabela 3 Wydatki gmin na 1 mieszkańca

Wydatki gmin na 1 mieszkańca						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Komańcza (2)	3 016,18	3 233,03	3 565,04	3 641,75	3 879,21	5 017,94
Zagórz (3)	3 448,62	3 187,76	3 937,67	4 749,43	5 748,41	5 339,06
Baligród (2)	3 492,25	3 929,27	4 616,12	4 893,14	4 882,03	6 741,20
Cisna (2)	5 085,59	5 741,72	6 116,64	7 268,14	8 945,43	7 814,92
Lesko (3)	3 306,36	3 299,66	4 018,71	4 029,02	4 715,05	5 619,58

Wykres 2 Wydatki gmin na jednego mieszkańca

Przechodząc do bardziej szczegółowej analizy finansowej gmin istotne są dane dotyczące dochodów gmin, środków w budżecie na finansowanie programów unijnych, wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca (co zapewnia nam porównywalność danych). Największymi dochodami własnymi budżetu gminy na 1 mieszkańca może pochwalić się gmina Cisna, zaś najmniejszymi gmina Zagórz. W kwestii zaangażowania i dostępności środków na projekty unijne zwraca uwagę gmina Baligród, która wykazała aż 1043,10 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Od strony wydatków również na pozycję lidera wysuwa się gmina Cisna, zaś najmniejsze wydatki poniosła gmina Komańcza. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Tabela 4 Wybrane dane gmin wchodzących w skład obszaru LGD

Gmina	Wybrane dane gmin wchodzących w skład obszaru LGD			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych [zł] na 1 mieszkańca	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Komańcza (2)	2 146,13	39,44	5 055,01	786,00
Zagórz (3)	2 125,12	672,54	5 358,66	722,00
Baligród (2)	2 944,21	1 043,10	6 788,29	1 295,00
Cisna (2)	5 150,56	660,42	7 704,60	1 993,00
Lesko (3)	2 248,62	195,73	5 632,55	1 151,00

Przedsiębiorczość

W zakresie przedsiębiorczości LSR zwracała uwagę na dominację firm działających w obszarze rolnictwa (11% wszystkich przedsiębiorstw), budownictwa (10% wszystkich przedsiębiorstw) oraz przemysłu (8% wszystkich przedsiębiorstw). Szczególnego zwrócenia uwagi wymagają wskazywane w LSR zasoby naturalne dostępne do wykorzystania dla lokalnej przedsiębiorczości: ropa naftowa – Tarnawa, Wielopole, gaz ziemny – Wetlina, surowce ilaste ceramiki budowlanej – Zasław, złoża kamieni drogowych i budowlanych (piaskowiec) - Mokre, Komańcza, Krymieniec, Moszczaniec. W okolicy Komańczy znajdują się źródła wód wodorowęglanowosiarczkowych, a w Rabem koło Baligrodu – unikalne w skali europejskiej wodorowęglanowo-chlorkowo-sodowe ze związkami arsenu. W okolicy Komańczy znajdują się źródła wód wodorowęglanowo-siarczkowych.

Istotną kwestią badaną w LSR była również innowacyjność firm, która została oceniona jako niska. Problematiczna dla sektora jest kwestia niedostatecznego poziomu kapitału

zgromadzonego przez przedsiębiorstwa uniemożliwiająca inwestycję, brak merytorycznego wsparcia osób chętnych na tworzenie mikroprzedsiębiorstw oraz wzrost regulacji fiskalizmu ze strony państwa.

Ważnym aspektem sytuacji finansowej i gospodarczej gmin jest liczba pracujących w tychże gminach. Na przestrzeni lat 2015-2020 tendencję wzrostową w tym zakresie odnotowano w gminach: Zagórz, Baligród oraz Cisna. Z kolei w gminach Komańcza i Lesko nastąpił spadek liczby osób pracujących. Analizując dane uszczegółowione o podział ze względu na płeć osób badanych należy zauważyć, że w gminach Komańcza i Zagórz mężczyźni przeważają w liczbie osób pracujących nad kobietami zaś w pozostałych gminach ma miejsce sytuacja odwrotna.

Tabela 5 Pracujący w gminach

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Komańcza (2)	1 045	974	603	566	442	408
Zagórz (3)	1 861	1 917	1 152	1 209	709	708
Baligród (2)	240	263	112	120	128	143
Cisna (2)	167	187	82	80	85	107
Lesko (3)	2 204	2 023	980	778	1 224	1 245

W zakresie udziału bezrobotnych w gminach wchodzących w skład LGD należy wysnuć wniosek, że obserwowany jest trend spadkowy. Zwrócenia uwagi wymaga fakt dużej liczby osób bezrobotnych w gminach Baligród, Cisna i Lesko gdzie przekracza on współczynnik 10,0. Zbieżnie z wcześniejszą analizą osób pracujących w tych trzech gminach największy odsetek bezrobotnych stanowią mężczyźni. Tendencja również w tych gminach jest spadkowa, jednak niepokoi nadal wysoki poziom bezrobocia.

Tabela 6 Odsetek bezrobotnych w gminach wchodzących w skład LGD (%)

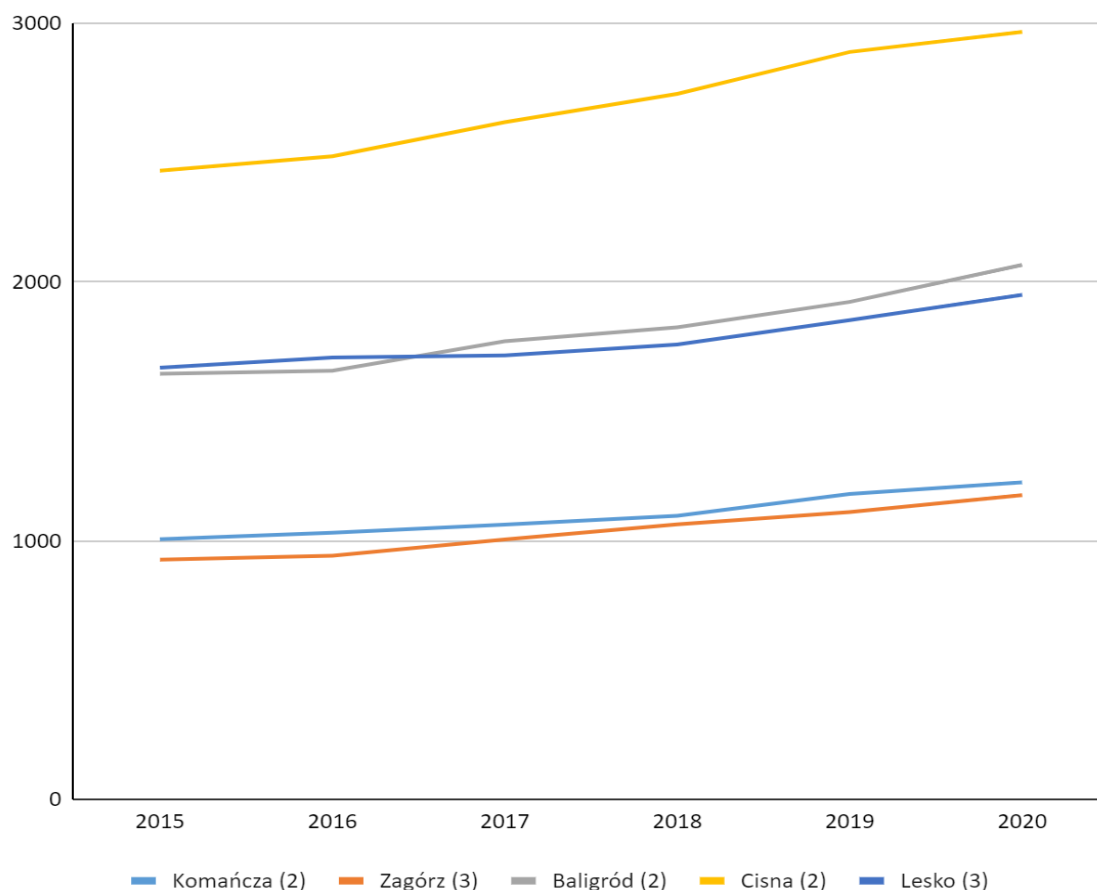
Gmina	Odsetek bezrobotnych w gminach wchodzących w skład LGD (%)					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Komańcza (2)	7,9	6,0	7,1	4,6	8,9	7,7
Zagórz (3)	6,9	5,0	6,4	4,6	7,6	5,6
Baligród (2)	14,1	11,2	13,0	11,2	15,3	11,3
Cisna (2)	17,5	15,9	19,2	17,6	15,4	14,0
Lesko (3)	13,0	10,9	12,2	11,0	13,8	10,7

W zakresie przedsiębiorczości mieszkańców istotnym wskaźnikiem jest liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON, co pozwala wysnuwać wnioski na temat poziomu przedsiębiorczości w danej gminie. W badanym okresie 2015-2020 we wszystkich analizowanych gminach mieliśmy do czynienia z tendencją wzrostową. Najwięcej podmiotów jest zarejestrowanych w gminie Cisna, w przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w roku 2020 było to 2966,40 podmiotów.

Tabela 7 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Komańcza (2)	1 006,10	1 030,70	1 062,70	1 096,70	1 180,70	1 225,60
Zagórz (3)	927,20	941,90	1 005,20	1 063,60	1 111,20	1 176,00
Baligród (2)	1 645,50	1 656,80	1 771,20	1 825,00	1 922,70	2 065,80
Cisna (2)	2 430,00	2 485,50	2 617,10	2 726,50	2 888,70	2 966,40
Lesko (3)	1 668,80	1 708,10	1 716,40	1 758,40	1 852,30	1 950,30

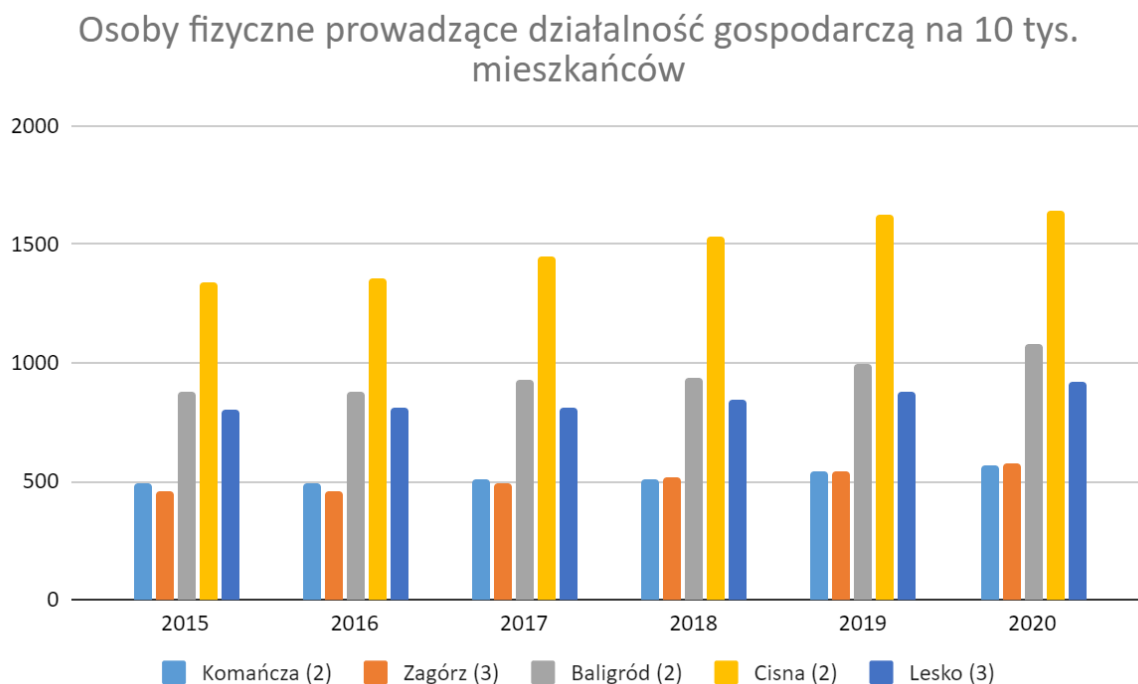
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Oszacowanie poziomu przedsiębiorczości w gminach wymaga również zbadania liczby osób fizycznych, które prowadziły działalność gospodarczą. Tutaj również obserwowana była tendencja podobna do wyżej analizowanej – w latach 2015 -2020 liczba indywidualnych działalności gospodarczych sukcesywnie się zwiększała. I znowu przoduje tutaj gmina Cisna z 1 643 działalnościami w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w roku 2020.

Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Komańcza (2)	491	488	505	507	546	571,00
Zagórz (3)	458	462	494	519,00	541,00	576,00
Baligród (2)	881	876	929	939	997	1 079
Cisna (2)	1 338	1 356	1 447	1 533	1 626	1 643,00
Lesko (3)	799	810	808	845	878	923,00

Organizacje pozarządowe

W zakresie działalności społecznej w LSR wskazano na ponadprzeciętny na tle kraju wskaźnik ilości organizacji pozarządowych przypadających na 1000 mieszkańców. Wyniósł on 4 organizacje, podczas gdy przeciętna dla kraju na rok 2013 wynosiła 3 organizacje na 1000 mieszkańców. Zdecydowanie dominowały stowarzyszenia i organizacje społeczne (93% organizacji) nad fundacjami (7% organizacji). Główną dziedziną działalności największej części stowarzyszeń, organizacji społecznych i fundacji na analizowanym obszarze był sport, turystyka, rekreacja, hobby (23%). Na kolejnych miejscach znalazły się kultura i sztuka (17%), edukacja i wychowanie (15%). Organizacje pozarządowe inicjują wiele różnorodnych inicjatyw rozpoczynając od promocji dziedzictwa kulturowego, kuchni regionalnej poprzez działalność zespołów artystycznych aż po działania sportowo-rekreacyjne. Na obszarach wiejskich znaczącą rolę odgrywają Gminne, Ludowe Zespoły i Kluby Sportowe. Ponadto prawie przy każdej placówce oświatowej funkcjonują uczniowskie kluby sportowe. W LSR zwrócono uwagę na tendencję malejącą w obszarze zaangażowania w kulturę fizyczną, jako przyczynę wskazywano dość ubogie warunki infrastrukturalne. Wskazano również na zbyt małą liczbę przedsięwzięć integrujących mieszkańców co rzutuje na niską jakość i niski poziom aktywności szczególnie w ośrodkach wiejskich regionu. Przykładowe problemy zdiagnozowane przez LGD dotyczące sektora pozarządowego na obszarze działania LGD to:

- niedostateczny stopień integracji społecznej i komunikacji międzyludzkiej;
- rywalizacja między miejscowościami o środki gminne;
- złe warunki lokalowe do prowadzenia działalności kół gospodyń;
- słabe zaplecze techniczne NGO;

- niewielu młodych i aktywnych liderów społecznych,
- niski poziom utożsamiania się mieszkańców ze swoją miejscowością,
- niesatysfakcjonujący poziom integracji między mieszkańcami poszczególnych miejscowości,

Grupy defaworyzowane

LSR zajmowała się również analizą problemu grup defaworyzowanych i ich określeniem. Zgodnie z strategią jako grupy defaworyzowane wskazano osoby długotrwale bezrobotne. Istotne w zakresie tej grupy jest to, że jest ona względnie duża. Liczba bezrobotnych pozostających bez pracy ponad rok na obszarze działania LGD Nasze Bieszczady stanowi blisko 52% ogółu osób długotrwale bezrobotnych w roku 2013. Do ich głównych problemów należą niski poziom wykształcenia, niska motywacja do zmiany swojego losu, słabe kwalifikacje zawodowe i problemy finansowe w jakie popadają z uwagi na brak pracy.

Kolejną grupą defaworyzowaną określono osoby niepełnosprawne. W roku 2013 na obszarze LGD były 54 takie osoby. Ich główne problemy to pozostawanie poza rynkiem pracy wynikające między innymi z dyskryminacyjnego i stereotypowego myślenia pracodawców o tej grupie, a ponadto liczne bariery systemowe i prawne w zatrudnianiu takich osób.

W opinii osób uczestniczących w warsztatach diagnostyczno-projektowych słabo wspierane na obszarze działania LGD Nasze Bieszczady są też osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych. Z tego względu jak i po analizie danych statystycznych wskazujących na najwyższy poziom bezrobocia właśnie wśród osób o niskich kwalifikacjach wybrano tę grupę jako grupę defaworyzowaną. Ich główne problemy to niskie kwalifikacje, brak lub niska znajomość nowych technologii, deficyty wiedzy w zakresie metod poszukiwania pracy.

Ostatnią grupą defaworyzowaną według LSR są osoby młode i osoby powyżej 50 roku życia. Zauważono, że z roku na rok coraz bardziej znaczący staje się udział osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze społeczeństwa co jest objawem procesu starzenia się społeczeństwa. W roku 2013 osoby młode poniżej 25 roku życia stanowiły 21% ogółu bezrobotnych, zaś osoby powyżej 50 roku życia – 17% ogółu bezrobotnych co pokazuje ich większe narażenie na problem bezrobocia w stosunku do reszty społeczeństwa. W wyniku konsultacji społecznych postanowiono zwiększyć próg wiekowy osób młodych do 34 roku życia w celu objęcia również osób powracających na rynek pracy z uwagi na wychowywanie dzieci. Do głównych problemów tych grup defaworyzowanych zalicza się:

niewielka liczba ofert pracy dla tej grupy; – niskie wynagrodzenie i złe warunki pracy; – starania o zasiłek przedemerytalny niż o pracę; – brak wiary w swoje możliwości, niechęć do zmian i podnoszenia kwalifikacji; – niski poziom wykształcenia i brak kwalifikacji zawodowych, brak znajomości nowoczesnych technologii; – wysokie wymagania pracodawców względem osób młodych wchodzących na rynek pracy.

W latach 2015-2020 na terenie wszystkich gmin objętych badaniem dał się odnotować spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, co jest objawem procesu starzenia się społeczeństwa obserwowanego również w pozostałych regionach kraju. Trend spadkowy był również odnotowany w zakresie osób w wieku produkcyjnym, zaś zgodnie z opisywanym procesem starzenia się społeczeństwa – wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 9 Ludność gmin z podziałem na wiek produkcyjny, przedprodukcyjny i poprodukcyjny

Gmina	Ludność gmin w wieku:					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Komańcza (2)	759	586	3 260	2 864	914	1 016
Zagórz (3)	2 409	2 375	8 337	8 027	2 290	2 670
Baligród (2)	545	513	2 048	1 975	595	662
Cisna (2)	244	215	1 214	1 190	299	366
Lesko (3)	2 180	2 008	7 077	6 645	2 259	2 609

W zakresie zmian ludnościowych nie da się wziąć pod uwagę kwestii migracji ludnościowych tj. ich przyływu i odpływu na teren gmin wchodzących w skład LGD. Informacji na ten temat dostarcza nam saldo migracji w gminach. Migracje na obszarze badanych w latach 2015-2020 gmin nie były istotnym problemem, obejmowały w każdym roku kilkadziesiąt osób w każdej gminie. W większości przypadków mieliśmy do czynienia z odpływem ludności, wyjątkiem jest jedynie gmina Cisna, która notowała niewielki przyływ. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela 10 Saldo migracji

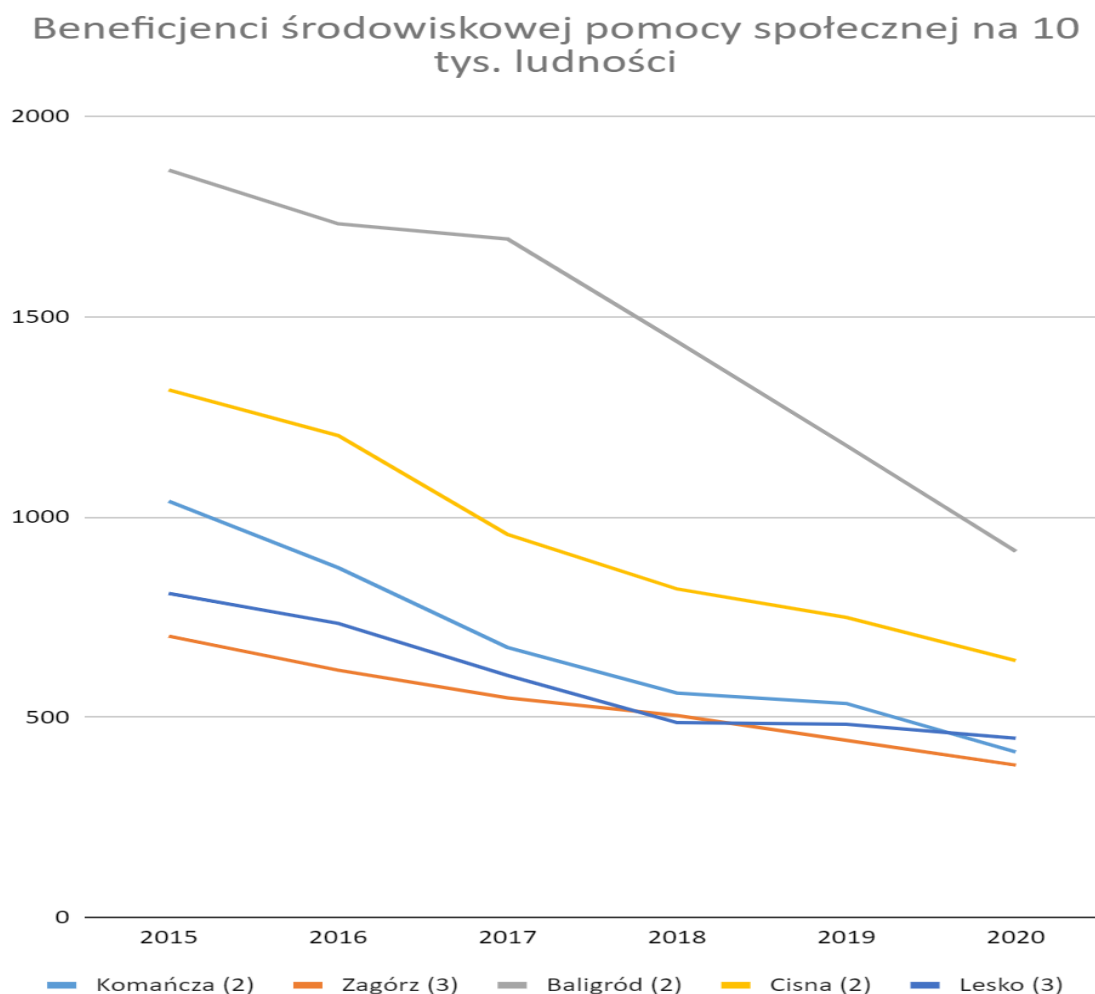
Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD					
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020
Komańcza (2)	-34	-34	-32	-66	-50
Zagórz (3)	-19	-15	10	-52	-36
Baligród (2)	2	-23	25	-4	-2
Cisna (2)	5	9	11	-2	10
Lesko (3)	-25	-55	-43	0 ^z	-19

Istotnych informacji na temat problemów społecznych dostarczają nam również dane o liczbie osób korzystających z środowiskowej pomocy społecznej. W latach 2015-2020 we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD obserwowano istotną tendencję spadkową. Wszystkie

gminy odnotowały spadki osób korzystających z pomocy o niemal 50%. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela 11 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Komańcza (2)	1 039	873	674	560	534	413
Zagórz (3)	702	617	548	504	442	380
Baligród (2)	1 866	1 732	1 694	1 438	1 178	914
Cisna (2)	1 317	1 203	956	820	749	641
Lesko (3)	809	734	604	486	482	447

W zakresie aktywności zawodowej kobiet należy wskazać, że w gminach Komańcza i Zagórz poziom bezrobocia notowany wśród tej grupy społecznej jest wyższy niż w grupie mężczyzn. Z kolei w gminach Baligród, Cisna i Lesko to kobiety są proporcjonalnie bardziej aktywne zawodowo.

Turystyka

LSR zajmowało się również analizą turystyki regionalnej. W tym zakresie wskazano na zmniejszenie się intensywności ruchu turystycznego w badanym w LSR okresie 2007-2013, czego przejawem był spadek liczby turystów korzystających z noclegów na terenie obszaru analizowanego. Zwrócono uwagę, że to tendencja niepokojąca, mogąca wskazywać na nieprawidłowe wykorzystanie atrakcyjnego turystycznie regionu. Na obszarze LGD rozwinęła się turystyka rekreacyjna, aktywna, kwalifikowana, biznesowa, przyrodnicza i wiejska (funkcjonuje tu szacunkowo 245 gospodarstw agroturystycznych), umożliwiającą zwiedzanie obszarów chronionych, obserwowanie i fotografowanie zwierząt, a także kulturowa, oferująca uczestnictwo w imprezach i wydarzeniach kulturalnych. Najważniejszym obszarem pod

względem turystycznym jest Bieszczadzki Park Narodowy położony na obszarze LGD, który ma największy potencjał przyciągania zainteresowanych walorami przyrodniczymi turystów. Zwraca uwagę również duża ilość terenów cennych przyrodniczo i chronionych jak chociażby Jałowski Park Krajobrazowy czy też obszary Natura 2000.

Analizując kwestię zaplecza turystycznego należy poddać badaniu również liczbę turystycznych obiektów noclegowych udostępnianych turystom. W latach objętych badaniem tj. 2016,2018,2020 ich liczba podlegała niewielkim wahaniom. Najwięcej tego typu obiektów obecnych jest w gminie Cisna (32 w roku 2020). Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Tabela 12 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2016	2018	2020
Komańcza (2)	7	11	8
Zagórz (3)	5	7	7
Baligród (2)	8	9	8
Cisna (2)	24	30	32
Lesko (3)	12	13	12

Opis celów strategii

Analizując potrzeb mieszkańców regionu, diagnoza obszaru i analiza SWOT połączona z konsultacjami społecznymi pozwoliły na wybór trzech celów ogólnych strategii:

- Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD Nasze Bieszczady w ramach którego celu skupiono się na poprawie zadowolenia z życia osób zamieszkujących obszar LGD poprzez przedsięwzięcia mające na celu między innymi następujące cele szczegółowe: wspieranie działań sektora pozarządowego z wykorzystaniem zasobów regionu; wspieranie działań na rzecz polepszenia rozwoju mieszkańców regionu pod kątem warunków rozwoju fizycznego, intelektualnego i emocjonalnego; zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu
- Wzrost potencjału gospodarczego obszaru LGD w ramach którego skupiono się na realizacji celów szczególnych: poprawie sytuacji materialnej mieszkańców; wzrostu konkurencyjności i innowacyjności sektora mikro i MŚP; wzrostu przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców na rzecz samozatrudnienia; wzrostu atrakcyjności turystycznej obszaru LGD.
- Zapewnienie wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER realizowanego za pośrednictwem Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) jako cel odnoszący się do działalności biura LGD

Analizując kwestię dobranych celów strategii w kontekście przytaczanych wcześniej danych dotyczących sytuacji społeczno-ekonomicznej gmin należy uznać dobór celów za trafny. W analizowanych gminach istnieje dość duży problem bezrobocia wśród osób z różnych grup społecznych na co bezpośrednio odpowiadają założone cele dotyczące rozwoju gospodarczego regionu. Z kolei z uwagi na wyróżniające się na tle całego kraju walory turystyczno-przyrodnicze regionu za zasadne należy uznać skupienie się na wspieraniu aktywności mieszkańców i zachowaniu dziedzictwa kulturowego.

5.2. Realizacja celów strategii

LSR była aktualizowana cyklicznie z uwagi na zmieniające się warunki prawne, doświadczenia realizacyjne oraz zgłaszane potrzeby przez potencjalnych beneficjentów. Warty podkreślenia jest fakt, że zmiany te odbywały się z udziałem konsultacji społecznych. W roku 2017 doszło między innymi do zmian w zakresie projektu współpracy, planu komunikacji oraz kart oceny naborów. Zmiany w latach 2018 i 2019 również dotyczyły procedur naborów i były ukierunkowane na udoskonalenie tych procedur w związku z nabytymi doświadczeniami. W roku 2020 doszło między innymi do zwiększenia liczby wskaźników do realizacji w ramach Przedsięwzięcia 1.3.2 – Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności obszaru poprzez rozwój infrastruktury, kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej. Kolejne zmiany w 2021 związane były z gospodarowaniem środkami w LGD, przesunięciami środków zaoszczędzonych w ramach naborów oraz kolejnym dostosowaniem dokumentów wymaganych i używanych w trakcie naborów. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Tabela 13 Zmiany dokonane w Lokalnej Strategii Rozwoju

l.p.	Data wprowadzenia zmiany (dotyczy daty podjęcia uchwały Walnego Zebrania Członków lub Zarządu ws. aktualizacji/zmian)	Zakres zmian
1	20.06.2017 r.	Zmiany w Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność -Projekt współpracy -Plan komunikacji Procedura oceny i wyboru operacji -Karta oceny wg Lokalnych kryteriów wyboru – podejmowanie działalności gospodarczej -Karta oceny wg Lokalnych kryteriów wyboru – rozwijanie działalności gospodarczej Procedura określającej warunki, i sposób i tryb udzielonego doradztwa i jej załączniki
2	05.06.2018 r.	Zmiany w Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu

		-Projekt współpracy Procedura oceny i wyboru operacji wraz z załącznikami Procedura wyboru i oceny grantobiorców wraz z załącznikami
3	05.06.2019 r.	Zmiany w Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (Bonus dodatkowe środki) -Diagnoza opis obszaru i ludności -Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru -Plan działania Procedura oceny i wyboru operacji -Karta oceny wg Lokalnych kryteriów wyboru – podejmowanie działalności gospodarczej -Karta oceny wg Lokalnych kryteriów wyboru – rozwijanie działalności gospodarczej
4	30.11.2020 r.	Zmiany w Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność -Realizacja projektu współpracy z partnerem Lokalną Grupą działania w zakresie – rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej. -Zwiększenie liczby wskaźników do realizacji w ramach Przedsięwzięcia 1.3.2 – Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności obszaru poprzez rozwój infrastruktury, kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej.
5	24.03.2021 r.	Zmiany w Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność -Przeliczenia wartości budżetu LSR na walutę euro, aktualizacji kwot i wskaźników w ramach Planu działania. -Przesunięcia oszczędności z naborów, w tym wynikających z różnic kursowych, -Aktualizacji wskaźników w ramach poszczególnych przedsięwzięć, -Aktualizacji planu działania wskazującego harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu. Procedura wyboru i oceny grantobiorców wraz z załącznikami Procedura oceny i wyboru operacji wraz z załącznikami lokalne kryteria wyboru w zakresie rozwijania działalności gospodarczej.
6	08.09.2021 r.	Zmiany w Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność Zwiększenie środków finansowych na przedsięwzięcia w zakresie podejmowania działalności gospodarczej (premia na rozpoczęcie działalności gospodarczej). Wprowadzenie do planu działania nowych przedsięwzięć związanych z: -realizacją operacji własnych LGD, -realizacją naboru związanego z opracowanie koncepcji Smart Village.
7	07.12.2021 r.	Procedury wyboru i oceny operacji własnych wraz z załącznikami -Formularz zgłoszenia zamiaru realizacji operacji odpowiadającej zakresowi operacji własnej LGD -Karta weryfikacji wstępnej formularza -Karta oceny wstępnej wniosku -Karta oceny operacji własnej wg lokalnych kryteriów wyboru

Realizacja postępu rzeczowego LSR przebiegała bez większych problemów. Nie odnotowano opóźnień czy też problemów z wydatkowaniem środków. Warty odnotowania jest fakt, że wskaźniki realizacyjne zostały przekroczone w wielu przypadkach. Dla przykładu: wskaźnik odnoszący się do Liczby osób biorących udział w inicjatywach na rzecz aktywizacji i integracji społeczności lokalnych został zrealizowany na poziomie 159,41%, zaś wskaźnik odnoszący się do liczby osób uczestniczących w przedsięwzięciach upowszechniających wiedzę z zakresu ekologii osiągnął rekordowy poziom 632% w stosunku do celu początkowego. Pozostałe wskaźniki rezultatu również notowały znaczące przekroczenia celów założonych, zaś wskaźniki produktowe zostały w przeważającej mierze zrealizowane w 100%. Wskaźniki niezrealizowane są w trakcie realizacji. Szczegółowy postęp rzeczowy prezentuje poniższa tabela.

Tabela 14 Realizacja planu rzeczowego

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
											U	P
1.0 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD Nasze Bieszczady	1.1 Wsparcie działań sektora pozarządowego i mieszkańców na rzecz rozwoju i promocji obszaru LGD Nasze Bieszczady z wykorzystaniem zasobów przyrodniczych, historycznych i turystycznych.	Liczba osób biorących udział w inicjatywach na rzecz aktywizacji i integracji społeczności lokalnych	osoby	0	340	159,41%	1.1.1 Aktywizacja i lepsze zorganizowanie mieszkańców działających na rzecz swojej „małej ojczyzny	Liczba zrealizowanych działań	Szt.	5	100,00%	100,00%
							1.1.2 Rozwijanie współpracy z innymi LGD oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji mieszkańców i promocji obszaru	Liczba zrealizowanych projektów	Szt.	1	100,00%	100,00%
							1.1.3 Rozwijanie współpracy z innymi LGD w zakresie rozwoju ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej	Liczba zrealizowanych projektów	Szt.	1	0,00%	0,00%

							1.1.4 Kreowanie marki obszaru LGD Nasze Bieszczady poprzez zachowanie dziedzictwa kulinarnego	Liczba zrealizowanych działań	Szt.	1	0,00%	0,00%
							1.1.5 Stworzenie koncepcji inteligentnych wiosek (Smart Villages) na obszarze LGD Nasze Bieszczady	Liczba stworzonych koncepcji	Szt.	5	0,00%	0,00%
	1.2 Wsparcie działań na rzecz polepszenia warunków rozwoju fizycznego, intelektualnego i emocjonalnego mieszkańców oraz poprawa dostępności usług w zakresie wsparcia dla osób wykluczonych społecznie	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury powstałej w ramach realizacji LSR.	osoby	0	18 100	99,45%	1.2.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury, kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej objęta wsparciem	Szt.	26	100,00%	100,00%
							1.2.2 Aktywizacja i wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz rozwoju infrastruktury rekreacyjnej na obszarze LGD	Liczba zrealizowanych działań	Szt.	10	100,00%	100,00%
							1.2.3 Aktywizacja i wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz rozwoju integracji społecznej poprzez organizację zajęć rekreacyjnych z zaangażowaniem	Liczba zrealizowanych działań	Szt.	5	100,00%	100,00%

							osób z grup defaworyzowanych z obszaru LGD						
							1.2.4 Rozwój i poprawa atrakcyjności turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej obszaru LGD poprzez wspieranie inicjatyw społecznych	Liczba zrealizowanych działań	Szt.	5	0,00%	0,00%	
	1.3 Poprawa atrakcyjności, funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej	Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury.	osoby	0	23 000	91,30%	1.3.1 Poprawa estetyki miejsc publicznych – wyposażanie w małą architekturę	Liczba miejsc publicznych które zostały poprawione estetycznie lub wyposażone w małą architekturę.	Szt.	4	100,00%	100,00%	
							1.3.2 Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności obszaru poprzez rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	Liczba nowych i/lub przebudowanych obiektów/miejsc ogólnodostępnej infrastruktury	Szt.	6	216,67%	200,00%	

	1.4 Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz zachowanie cenne elementy środowiska naturalnego	Liczba osób uczestniczących w przedsięwzięciach upowszechniających wiedzę z zakresu ekologii.	osoby	0	100	632,00%	1.4.1 Realizacja inicjatyw na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu – promocja działań proekologicznych	Liczba zrealizowanych działań	Szt.	5	100,00%	100,00%
	1.5 Zachowanie wielokulturowego dziedzictwa obszaru LGD oraz pełniejsze wykorzystanie jego potencjału	Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych i/lub wykonanych prac remontowo-konserwatorskich oraz przeprowadzonych działań.	sztuka	0	5	400,00%	1.5.1 Kultywowanie lokalnych tradycji i obrzędów: wspieranie działalności lokalnych zespołów ludowych , KGW, OSP w tym grup defaworyzowanych	Liczba zrealizowanych wydarzeń	Szt.	5	100,00%	100,00%
							1.5.2 Zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń: prace remontowo-konserwatorskie, rewitalizacyjne	Liczba odnowionych obiektów	Szt.	5	0,00%	0,00%

							1.5.3 Poprawa wyposażenia GOK-ów, świetlic, domów ludowych, siedzib i strojów regionalnych KGW, OSP, zespołów sportowych i innych grup działających na rzecz środowiska.	Liczba zrealizowanych działań	Szt.	10	150,00%	150,00%
2.0 Wzrost potencjału gospodarczego obszaru LGD Nasze Bieszczady	2.1 Poprawa sytuacji materialnej mieszkańców	Stopa bezrobocia(średnia dla gmin obszaru LGD)	Udział osób bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) w liczbie aktywnych zawodowo %	12,8	9,5	210,53%	2.1.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane	Liczba utworzonych miejsc pracy	Szt.	52	42,31%	38,46%
	2.2 Wzrost konkurencyjności i innowacyjności sektora mikro, MSP	Liczba podmiotów gospodarczych objętych wsparciem udzielonym przez LGD	sztuka	1	6	66,67%	2.2.1 Dotacje inwestycyjne dla istniejących przedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne, oferujących produkty lokalne oraz tworzących nowe miejsca pracy	Liczba utworzonych miejsc pracy	Szt.	6	100,00%	100,00%
							2.2.2 Wsparcie finansowe dla podmiotów rozwijających działalność gospodarczą.	Liczba utworzonych miejsc pracy	Szt.	5	100,00%	40,00%

0.0 Zapewnienie wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER realizowanego za pośrednictwem Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR).	2.3 Wzrost przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców na rzecz samozatrudnienia	Liczba utworzonych miejsc pracy z udziałem wsparcia ze środków LGD	sztuka	1	3	100,00%	2.3.1 Dotacje inwestycyjne dla osób chcących dywersyfikować źródła dochodu	Liczba utworzonych miejsc pracy	Szt.	2	100,00%	100,00%
	2.4 Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru LGD, poprzez wsparcie przedsiębiorstw sektora turystycznego oraz działań prowadzonych przez sektor społeczny i publiczny	Liczba osób korzystających z usług i atrakcji turystycznych wspartych w ramach LGD	osoby	5000	8000	100,00%	2.4.1 Dotacje inwestycyjne związane z poprawą lub rozwojem branży około turystycznej	Liczba utworzonych miejsc pracy	Szt.	4	100,00%	100,00%
							2.4.2 Wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz rozwoju i poprawy atrakcyjności turystycznej obszaru LGD.	Liczba zrealizowanych działań	Szt.	15	133,33%	133,33%
	0.1 Realizacja działań na rzecz wsparcia administracyjnego umożliwiającego wdrożenie LSR;	Liczba beneficjentów którzy otrzymali wsparcie po uprzednim udzieleniu im indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD.	sztuka	0	30	130,00%	0.1.1 Działalność biura LGD	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Szt.	400	106,25%	106,25%

		Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych.	osoby	0	320	97,19%	0.2.1 Prowadzenie działań animacyjnych na rzecz zapewnienia sprawnego wdrożenia LSR	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Szt.	55	92,73%	92,73%
		Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD.	osoby	0	170	182,94%	-	-	-	-	-	-

W zakresie naborów największe zainteresowanie było odnotowane w naborach dotyczących przedsiębiorczości, w tym podejmowania nowych działalności gospodarczych. Projekty grantowe dla NGO również cieszyły się dużym zainteresowaniem. Projekty dla samorządów również były bardzo popularne. Tak naprawdę całym zakresem naborów widoczne były duże zainteresowanie wnioskodawców.

Nabory były ogłaszane na stronie miesiąc przed każdym naborem. Dodatkowo istotne były spotkania z przyszłymi beneficjentami i doradztwo dla indywidualnych wnioskodawców w biurze LGD. Duży wpływ na jakość wniosków ma doradztwo, co pokazywały oceny wniosków przez instytucję rozpatrującą. Zwrócenia uwagi wymaga fakt niekorzystania często przez beneficjentów ze spotkań konsultacyjnych (poprzedzających nabory) co prowadzi do dużych problemów z takimi wnioskami. Tego typu wnioski, czyli od wnioskodawców nie biorących udziału w tworzeniu strategii LSR wymagały dodatkowej pracy podczas sesji doradztwa indywidualnego z powodu braku tak dobrej znajomości tematu.

Analizując dane na temat ilości złożonych wniosków i podpisanych umów zwrócenia uwagi wymaga najpopularniejszy nabór - Projekt Grantowy (G) Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej w ramach którego złożono aż 20 wniosków i wszystkie zakończyły się podpisaniem stosownych umów. W pozostałych naborach wniosków było mniej, w niemal wszystkich pokrywały się one z ilością podpisanych umów co świadczy o wysokim stopniu jakościowym procedowanych wniosków. Doszło również do złożenia trzech protestów (odwołań) w ramach naborów, były one związane z nieotrzymaniem dotacji i niezgodą na ocenę punktową wniosku. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Tabela 15 Nabory organizowane w LGD

Data naboru od... do...	Przedsięwzięcie (w nawiasie wpisać K – konkurs, O – operacja własna, G – projekt grantowy)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków (dotyczy wszystkich wniosków, również wykraczających poza limit)	Liczba podpisanych umów (w przypadku grantów, proszę podać liczbę umów z grantobiorcami)	Protesty złożone (w przypadku grantów – odwołania)	Protesty / odwołania uwzględnione
29.12.2016 - 20.01.2017	Rozwijanie działalności gospodarczej (K) Przedsięwzięcie 2.2.1: Dotacje inwestycyjne dla istniejących przedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne, oferujących produkty lokalne oraz tworzących nowe miejsca pracy	9	6	2	1	0
29.12.2016 - 20.01.2017	Rozwijanie działalności gospodarczej (K) Przedsięwzięcie 2.4.1: Dotacje inwestycyjne związane z poprawą lub rozwojem branży około turystycznej	2	2	1	0	0
24.06.2020 - 07.07.2020	Rozwijanie działalności gospodarczej (K) Przedsięwzięcie 2.2.2: Wsparcie finansowe dla podmiotów rozwijających działalność gospodarczą	4	4	3	0	0
01.06.2021 - 14.06.2021	Rozwijanie działalności gospodarczej (K) Przedsięwzięcie 2.2.2: Wsparcie finansowe dla podmiotów rozwijających działalność gospodarczą	4	3	2	0	0
29.12.2016 - 20.01.2017	Podjęmowanie działalności gospodarczej (K) Przedsięwzięcie 2.3.1: Dotacje inwestycyjne dla osób chcących dywersyfikować źródła dochodu	5	2	2	2	0
29.12.2016 - 20.01.2017	Podjęmowanie działalności gospodarczej (K)	3	3	2	0	0

	Przedsięwzięcie 2.1.1: Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane					
18.09.2017 – 17.10.2017	Podjęmowanie działalności gospodarczej (K) Przedsięwzięcie 2.1.1: Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane	7	7	7	0	0
03.10.2018 – 16.10.2018	Podjęmowanie działalności gospodarczej (K) Przedsięwzięcie 2.1.1: Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane	3	2	2	0	0
28.11.2019 – 11.12.2019	Podjęmowanie działalności gospodarczej (K) Przedsięwzięcie 2.1.1: Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane	10	10	10	0	0
30.06.2021 – 13.07.2021	Podjęmowanie działalności gospodarczej (K) Przedsięwzięcie 2.1.1: Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane	9	9	8	0	0

31.12.2021 – 13.01.2022	Podejmowanie działalności gospodarczej (K) Przedsięwzięcie 2.1.1: Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane	9	8	-	-	-
05.06.2017 – 19.06.2017	Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej (K) Przedsięwzięcie 1.2.1: Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	4	4	4	0	0
05.06.2017 – 19.06.2017	Zachowanie dziedzictwa lokalnego (K) Przedsięwzięcie 1.3.1: Poprawa estetyki miejsc publicznych – wyposażenie w małą architekturę	4	4	4	0	0
16.09.2019 – 30.09.2019	Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej (K) Przedsięwzięcie 1.3.2: Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności obszaru poprzez rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	5	5	4	0	0
03.03.2021 – 16.03.2021	Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej (K) Przedsięwzięcie 1.3.2: Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności obszaru	1	1	1	0	0

	poprzez rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej					
30.06.2021 – 29.07.2021	Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej (K) Przedsięwzięcie 1.3.2: Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności obszaru poprzez rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	2	2	0	0	0
29.06.2017 - 27.07.2017	Projekt Grantowy (G) Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych Przedsięwzięcie 1.2.3: Aktywizacja i wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz rozwoju integracji społecznej poprzez organizację zajęć rekreacyjnych z zaangażowaniem osób z grup defaworyzowanych z obszaru LGD	6	5	5	0	0
	Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych Przedsięwzięcie 1.4.1: Realizacja inicjatyw na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu – promocja działań proekologicznych	5	5	5	0	0

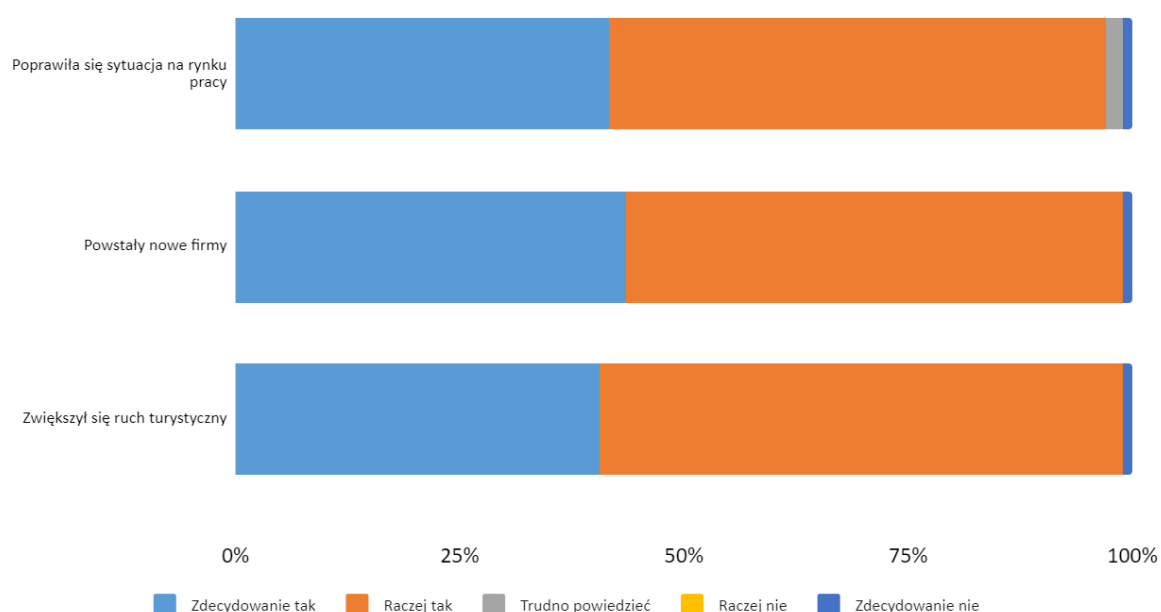
	Budowa lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej Przedsięwzięcie 1.2.2: Aktywizacja i wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz rozwoju infrastruktury rekreacyjnej na obszarze LGD	10	10	10	0	0
31.12.2018 – 29.01.2019	Projekt Grantowy (G) Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych Przedsięwzięcie 1.1.1: Aktywizacja i lepsze zorganizowanie mieszkańców działających na rzecz swojej „małej ojczyzny”	5	5	5	0	0
	Zachowanie dziedzictwa lokalnego Przedsięwzięcie 1.5.1: Kultywowanie lokalnych tradycji i obrzędów: wspieranie działalności lokalnych zespołów ludowych, KGW, OSP w tym grup defaworyzowanych	5	5	5	0	0
	Zachowanie dziedzictwa lokalnego Przedsięwzięcie 1.5.3: Poprawa wyposażenia GOK-ów, świetlic, domów ludowych, siedzib i strojów regionalnych KGW, OSP, zespołów sportowych i innych grup działających na rzecz środowiska	15	15	15	0	0

31.12.2019 – 29.01.2020	Projekt Grantowy (G) Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej Przedsięwzięcie 2.4.2: Wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz rozwoju i poprawy atrakcyjności turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej obszaru LGD	20	20	20	0	0
30.06.2021 – 13.07.2021	Projekt Grantowy (G) Zachowanie dziedzictwa lokalnego Przedsięwzięcie 1.5.2: Zachowanie materialnego dziedzictwa lokalnego w tym kulturowego dla przyszłych pokoleń: prace remontowo-konserwatorskie, rewitalizacyjne	2	0	0	0	0
01.12.2021 – 20.12.2021	Projekt Grantowy (G) Zachowanie dziedzictwa lokalnego Przedsięwzięcie 1.5.2: Zachowanie materialnego dziedzictwa lokalnego w tym kulturowego dla przyszłych pokoleń: prace remontowo-konserwatorskie, rewitalizacyjne	5	5	0	0	0
31.12.2021 – 28.01.2022	Projekt Grantowy (G) Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej Przedsięwzięcie 1.2.4: Rozwój i poprawa atrakcyjności turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej obszaru LGD poprzez wspieranie inicjatyw społecznych	6	5	0	0	0

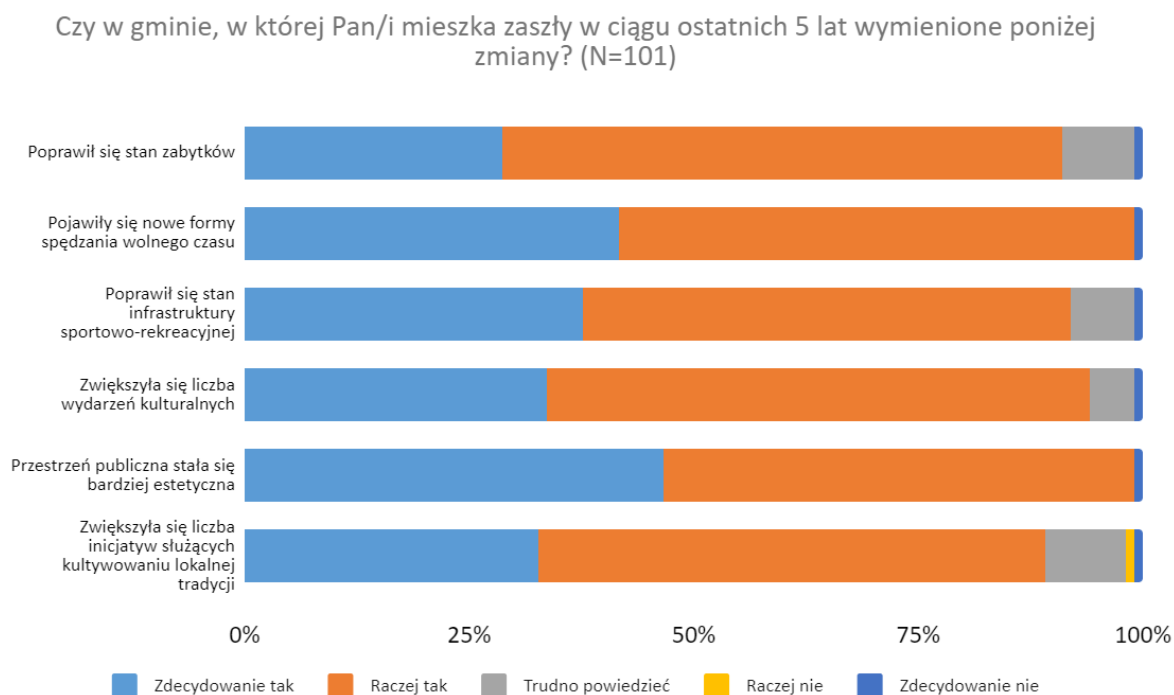
W ramach badania oceny wpływu realizowanej strategii i działań z niej wynikających jak również badania promocji tychże działań przeankietowano grupę 101 osób mieszkańców LGD. W pierwszym badaniu zadano im pytanie o to czy dostrzegli zmiany w swojej gminie (aktualnie zamieszkiwanej) w ciągu ostatnich 5 lat dotyczące sytuacji na rynku pracy, powstania nowych firm i turystyki. Przytłaczająca większość, niemal 100 % (wliczając odpowiedzi Zdecydowanie tak i Raczej tak) dostrzegła poprawę sytuacji na rynku pracy, powstanie nowych firm oraz zwiększenie się ruchu turystycznego na obszarze gminy. Szczegóły prezentuje poniższy wykres.

Wykres 6 Zmiany w gminach - gospodarka

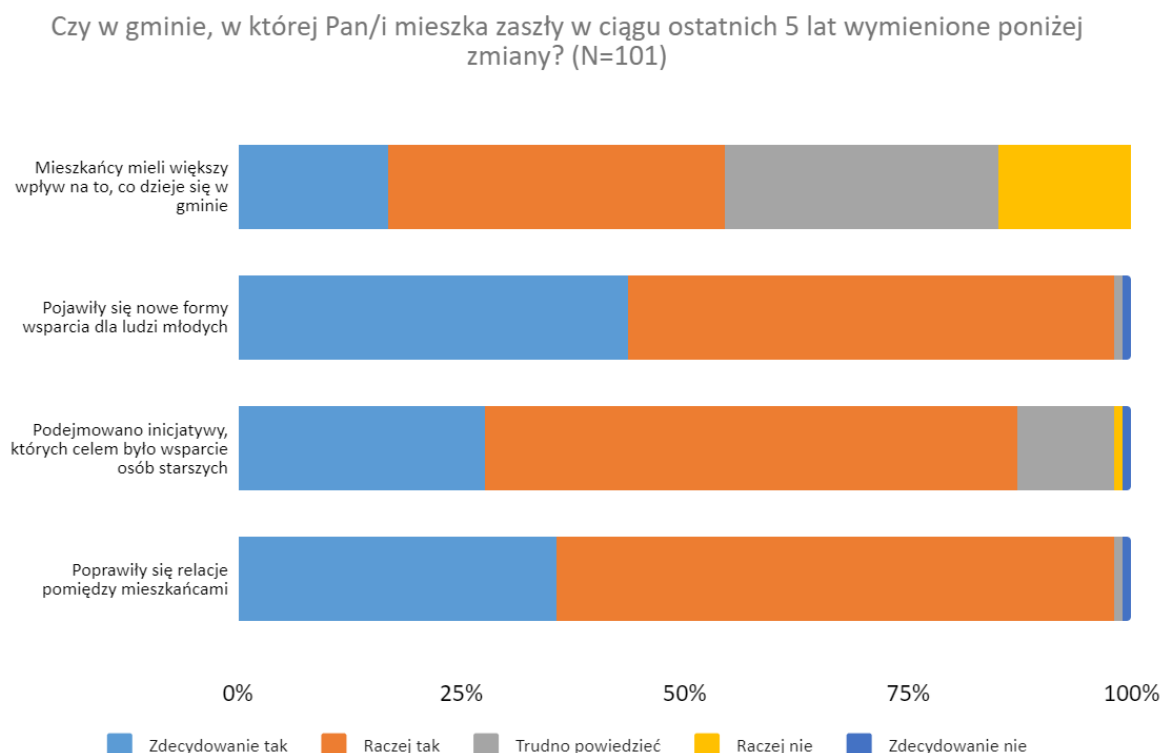
Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=101)

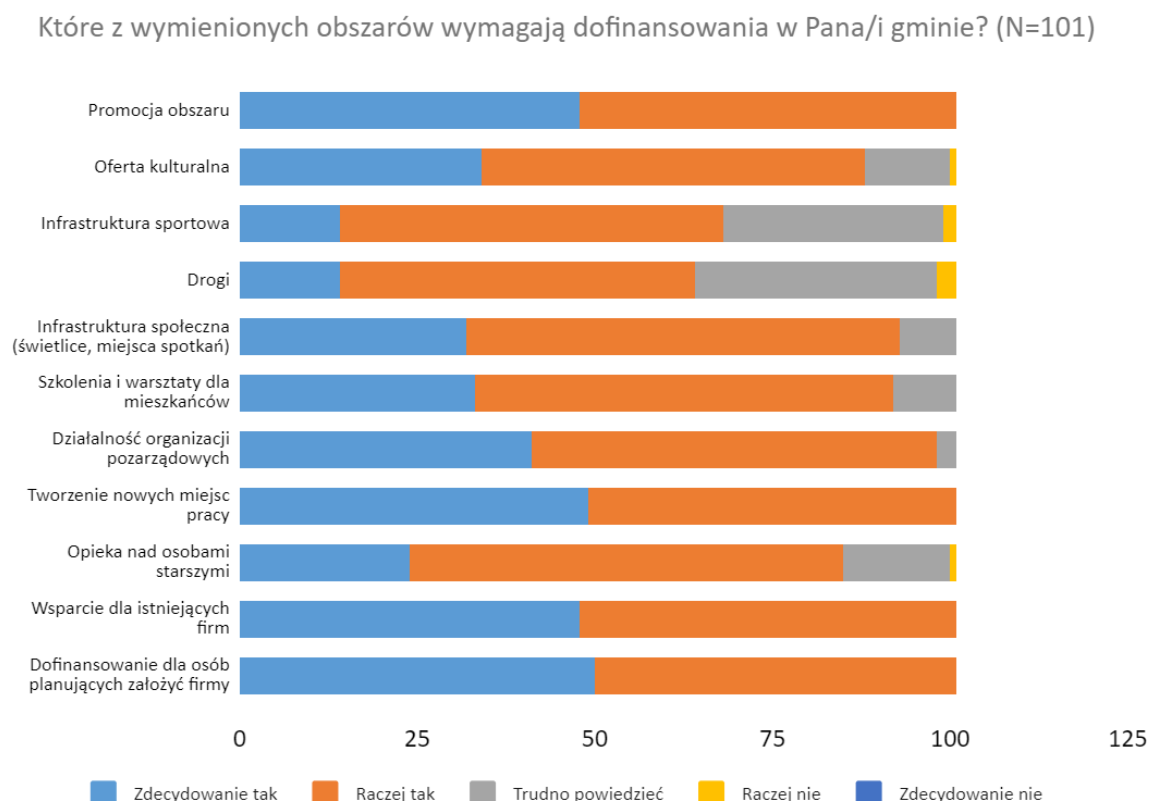
Kolejnym pytaniem na które odpowiadała ta sama grupa ankietowanych była kwestia wskazania zmian z listy zmian sugerowanych do jakich doszło na terenie gminy w ciągu ostatnich 5 lat. Również w tej ankiecie daje się zauważyć zdecydowaną przewagę osób dostrzegających zmiany pozytywne nad tymi którzy ich nie doświadczyli. Zauważyć warto, że niemal 100% ankietowanych stwierdziło, że pojawiły się nowe formy spędzania wolnego, a przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna. Pozostałe odpowiedzi wskazuje poniższy wykres.

101 ankietowanych wskazywało również na zmiany w ciągu ostatnich 5 lat w zakresie aktywizacji i kapitału społecznego. Niemal 100% badanych dostrzegło pojawianie się nowych form wsparcia dla ludzi młodych oraz poprawę relacji między mieszkańcami. Nieco mniej odnotowano inicjatyw mających na celu wsparcie osób starszych. Wpływ mieszkańców na sytuację w gminie tj. działania podejmowane był najbardziej kontrowersyjną odpowiedzią – niemal połowa ankietowanych stwierdziła, że wpływ się zwiększył, zaś pozostała część nie potrafiła wypowiedzieć się na ten temat bądź też zauważyła deficytu wpływu.

Ankietowani odpowiadali również na pytanie dotyczące obszarów wymagających dofinansowania w ich gminie, wskazując je z listy sugerowanych obszarów. Największą potrzebę dofinansowania, zdaniem badanych, wykazuje wsparcie przedsiębiorczości: dofinansowania dla osób chcących podjąć działalność gospodarczą oraz wsparcie rozwojowe dla firm już istniejących. Duży nacisk ankietowani kładli również na promocję obszaru. Najmniej rekomendacji do dofinansowania otrzymał obszar infrastruktury drogowej.

5.3. Realizacja planu działania (budżet)

Zdaniem badanych pracowników LGD przebiegała bez większych problemów w przypadku budżetu. Środki były wydatkowane sukcesywnie, zaoszczędzone środki były przeznaczane na inne cele zgodnie z procedurami. W przypadku poszczególnych celów ogólnych odnotowano następujący stan realizacji wydatków budżetowych:

- 1.0 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD Nasze Bieszczady – realizacja budżetu na poziomie 61,91% całości budżetu przeznaczanego na ten cel
- 2.0 Wzrost potencjału gospodarczego obszaru LGD Nasze Bieszczady - realizacja budżetu na poziomie 52,98% całości budżetu przeznaczanego na ten cel
- 0.0 Zapewnienie wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER realizowanego za pośrednictwem Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) – realizacja budżetu na poziomie 73,41% całości budżetu przeznaczanego na ten cel

Szczegóły postęp w zakresie wydatkowania budżetu odnośnie poszczególnych celów szczegółowych oraz przedsięwzięć obrazuje poniższa tabela postępu finansowego.

Cele ogólne				Cele szczegółowe				Przedsięwzięcia						
Nazwa	Budżet w LSR [EUR]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	Nazwa	Budżet w LSR [EUR]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	Nazwa	Program / fundusz	Budżet w LSR [EUR]	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
											Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]
1.0 Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD Nasze Bieszczady	639 681,03	396 027,35	61,91%	1.1 Wspieranie działań sektora pozarządowego i mieszkańców na rzecz rozwoju i promocji obszaru LGD Nasze Bieszczady z wykorzystaniem zasobów przyrodniczych, historycznych i turystycznych.	147 978,50	28 216,00	19,07%	1.1.1. Aktywizacja i lepsze zorganizowanie mieszkańców działających na rzecz swojej „małej ojczyzny”.	EFROW	5 728,50	5 728,50	100,00%	5 728,50	100,00%
								1.1.2. Rozwijanie współpracy z innymi LGD oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie aktywizacji mieszkańców i promocji obszaru	EFROW	22 500,00	22 487,50	99,94%	22 487,50	99,94%
								1.1.3 Rozwijanie współpracy z innymi LGD w zakresie rozwoju ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej	EFROW	102 250,00	0,00	0,00%	0,00	0,00%
								1.1.4 Kreowanie marki obszaru LGD Nasze Bieszczady poprzez zachowanie dziedzictwa kulinarnego	EFROW	12 500,00	0,00	0,00%	0,00	0,00%

				1.1.5 Stworzenie koncepcji inteligentnych wiosek (Smart Villages) na obszarze LGD Nasze Bieszczady	EFRROW	5 000,00	0,00	0,00%	0,00	0,00%
				1.2 Wsparcie działań na rzecz poprawy warunków rozwoju fizycznego, intelektualnego i emocjonalnego mieszkańców oraz poprawa dostępności usług w zakresie wsparcia dla osób wykluczonych społecznie						
				1.2.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury, kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	EFRROW	83 392,68	83 392,68	100,00%	83 392,68	100,00%
				1.2.2 Aktywizacja i wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz rozwoju infrastruktury rekreacyjnej na obszarze LGD	EFRROW	45 246,25	45 246,24	100,00%	45 246,24	100,00%
				1.2.3 Aktywizacja i wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz rozwoju integracji społecznej poprzez organizację zajęć rekreacyjnych z zaangażowaniem osób z grup defaworyzowanych z obszaru LGD	EFRROW	3 495,33	3 495,33	100,00%	3 495,33	100,00%
				1.2.4 Rozwój i poprawa atrakcyjności turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej obszaru LGD poprzez wspieranie inicjatyw społecznych	EFRROW	17 500,00	0,00	0,00%	0,00	0,00%
				1.3. Poprawa atrakcyjności, funkcjonalności i estetyki						
				1.3.1 Poprawa estetyki miejsc publicznych – wyposażanie w małą architekturę	EFRROW	87 495,05	87 495,05	100,00%	87 495,05	100,00%

				przestrzeni publicznej.				1.3.2 Poprawa atrakcyjności i funkcjonalności obszaru poprzez rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	EFRROW	173 601,72	119 310,21	68,73%	92 210,55	53,12%
				1.4 Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz zachowane cenne elementy środowiska naturalnego.	4 660,46	4 660,46	100,00%	1.4.1 Realizacja inicjatyw na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu – promocja działań proekologicznych	EFRROW	4 660,46	4 660,46	100,00%	4 660,46	100,00%
				1.5. Zachowanie wielokulturowego dziedzictwa obszaru LGD oraz pełniejsze wykorzystanie jego potencjału.	76 311,04	51 311,04	67,24%	1.5.1 Kultywowanie lokalnych tradycji i obrzędów: wspieranie działalności lokalnych zespołów ludowych, KGW, OSP w tym grup defaworyzowanych	EFRROW	5 728,50	5 728,50	100,00%	5 728,50	100,00%
								1.5.2 Zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń: prace remontowo-konserwatorskie, rewitalizacyjne	EFRROW	25 000,00	0,00	0,00%	0,00	0,00%
								1.5.3 Poprawa wyposażenia GOK-ów, świetlic, domów ludowych, siedzib i strojów regionalnych KGW, OSP, zespołów sportowych i innych grup działających na rzecz środowiska.	EFRROW	45 582,54	45 582,54	100,00%	45 582,54	100,00%

2.0 Wzrost potencjału gospodarczego obszaru LGD Nasze Bieszczady	1 067 568,95	565 585,02	52,98%	2.1. Poprawa sytuacji materialnej mieszkańców	652 013,99	227 549,68	34,90%	2.1.1 Bezpośrednie dotacje inwestycyjne dla nowo powstających mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez grupy defaworyzowane	EFRROW	652 013,99	248 979,29	38,19%	227 549,68	34,90%
				2.2. Wzrost konkurencyjności i innowacyjności sektora mikro, MSP	254 630,98	179 760,81	70,60%	2.2.1 Dotacje inwestycyjne dla istniejących przedsiębiorstw wdrażających projekty innowacyjne, oferujących produkty lokalne oraz tworzących nowe miejsca pracy	EFRROW	136 125,23	136 125,23	100,00%	136 125,23	100,00%
								2.2.2 Wsparcie finansowe dla podmiotów rozwijających działalność gospodarczą	EFRROW	118 505,75	106 557,18	89,92%	43 635,58	36,82%
				2.3. Wzrost przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców na rzecz samozatrudnienia.	47 517,72	47 517,72	100,00%	2.3.1 Dotacje inwestycyjne dla osób chcących dywersyfikować źródła dochodu	EFRROW	47 517,72	47 517,72	100,00%	47 517,72	100,00%
				2.4. Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru LGD, poprzez wsparcie przedsiębiorstw sektora turystycznego oraz działań prowadzonych przez sektor	113 406,26	110 756,81	97,66%	2.4.1 Dotacje inwestycyjne związane z poprawą lub rozwojem branży około turystycznej	EFRROW	45 512,59	45 512,59	100,00%	45 512,59	100,00%
								2.4.2 Wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz rozwoju i poprawy atrakcyjności turystycznej obszaru LGD.	EFRROW	67 893,67	65 244,22	96,10%	65 244,22	96,10%

				społeczny i publiczny.										
0.0 Zapewnienie wsparcia dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER realizowanego za pośrednictwem Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR)	321 450,00	235 988,24	73,41%	0.1 Realizacja działań na rzecz wsparcia administracyjnego umożliwiającego wdrożenie LSR.	321 450,00	235 988,24	73,41%	0.1.1 Działalność biura LGD	EFRRROW	292 325,00	292 325,00	100,00%	218 097,88	74,61%
								0.2.1 Prowadzenie działań animacyjnych na rzecz zapewnienia sprawnego wdrożenia LSR	EFRRROW	29 125,00	29 125,00	100,00%	17 890,36	61,43%

[illegible]

5.4. Projekty współpracy

LGD Nasze Bieszczady realizowało z sukcesem również projekt współpracy. W tej perspektywie był to projekt „Smak na produkt – promocja i rozwój obszaru w zakresie turystyki, dziedzictwa i kulinarów”. Projekt w głównej mierze składał się z organizacji warsztatów kulinarnych na terenie Polski oraz wyjazdu studyjnego połączonego z konferencją na Węgrzech, gdzie uczestnicy mieli okazję do wymiany wzajemnych doświadczeń z partnerem węgierskim. W projekcie uczestniczyły trzy LGD z terenu Polski oraz Stowarzyszenie z Węgier. Projekt miał bardzo duże znaczenie w kontekście edukacji uczestników jak również promocji regionu oraz jego walorów kulinarnych, turystycznych i przyrodniczych. Szczegóły projektu prezentuje poniższa tabela. Dodatkowo należy wspomnieć, że pracownicy biorący udział w projekcie oceniali jego realizację bardzo dobrze. Rekomendowali, że by utrzymać podobny kierunek projektów w przyszłości uznając, że pielęgnacja i promocja lokalnych tradycji jest najlepszym wyborem w odniesieniu do projektów współpracy.

Tabela 16 Realizowane projekty współpracy

Tytuł projektu (akronim projektu współpracy)				
„Smak na produkt – promocja i rozwój obszaru w zakresie turystyki, dziedzictwa i kulinarów”. (SNAP)				
Informacje o projekcie				
Data rozpoczęcia:	sierpień 2018	Data zakończenia, jeśli została zakończona, lub aktualny etap:	marzec 2019	
Charakter projektu:	☐ krajowy	x międzynarodowy		
Czas trwania (planowanych) działań w miesiącach:	8 miesięcy	Całkowity budżet projektu (w zł):	226 605,00	
		Udział finansowy LGD w którym prowadzona jest ewaluacja (w zł):	89 950,00	
Kraje zaangażowane (dotyczy współpracy międzynarodowej)	Węgry	Liczba partnerów (w podziale na krajowych i zagranicznych)	Krajowych:	3
			Zagranicznych:	1
Czy LGD, w którym prowadzona jest ewaluacja był partnerem wiodącym w tym projekcie współpracy?	☐ tak	☒ nie		
Opis projektu				
OPIS PROJEKTU: Projekt współpracy pn. „Smak na produkt - promocja i rozwój obszaru w zakresie turystyki w oparciu o dziedzictwo kulinarne” ma na celu Poprawa jakości życia mieszkańców oraz promocja i rozwój obszarów objętych projektem współpracy w zakresie dziedzictwa i kulinariów oraz walorów turystycznych poprzez organizację warsztatów kulinarnych, pokazu plenerowego, wydanie publikacji, utworzenie podstrony internetowej, przeprowadzenie szkoleń z zakresu certyfikacji produktów tradycyjnych oraz udział w wyjeździe studyjnym i konferencji międzynarodowej. W realizacji projektu biorą udział trzy Lokalne Grupy Działania z Województwa Podkarpackiego tj. LGD „ Ziemia Przemyska”, LGD „Zielone Bieszczady” i LGD Nasze Bieszczady które sąsiadują terytorialnie ze sobą, mają zbliżoną kulturę i tradycję, podobne kulinaria oraz podobne potrzeby i dążenia oraz Partner zagraniczny Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Körös Völgye z Węgier. Obszary objęte działaniem partnerskich LGD cechują wybitne walory turystyczne, dlatego też wszystkie grupy zaangażowane w realizację projektu dostrzegają możliwość wykorzystania potencjału,				

jakim jest dziedzictwo kulinarne w rozwój obszaru i podniesienie jego atrakcyjności turystycznej. Na terenie każdej LGD istnieje szansa powiązania produktów tradycyjnych zwłaszcza kulinariów z ruchem turystycznym oraz zapotrzebowaniem lokalnej społeczności. W wielu przypadkach zdarza się, że mieszkańcy i turyści nie wiedzą o dostępności produktów posiadających wieloletnią tradycję, a w obecnych czasach turystyka kulinarna coraz bardziej zyskuje na popularności. Bardzo ważnym działaniem jest więc identyfikacja lokalnych produktów oraz ich ochrona i promocja, co przyczynia się do zachowania dziedzictwa kulturowego, rozwoju poszczególnych regionów oraz umocnienia tożsamości społeczności lokalnych. Zaplanowane w ramach projektu działania o charakterze promocyjno - edukacyjnym realizowane będą z wykorzystaniem innowacyjnych pomysłów i rozwiązań znanych gdzie indziej, jednak mających nowatorski charakter na obszarach partnerskich LGD bądź gmin lub miejscowości, w których będzie realizowany projekt współpracy (podstrona internetowa informująca o dziedzictwie kulinarnym, międzynarodowe warsztaty kulinarne, ponadregionalna impreza plenerowa, publikacja promująca dziedzictwo kulinarne i walory turystyczne, międzynarodowa konferencja, szkolenie na temat certyfikacji i promocji produktów lokalnych -szczegóły znajdują się w poniższych opisach zadań). W/w działania związane są z produktami lokalnymi – kulinariami wywodzącymi się z obszarów partnerskich LGD i są skierowane do mieszkańców i przedsiębiorców, którzy zajmują się branżą turystyczną, co przyczyni się do zdobycia wiedzy i wzrostu świadomości o wielkim potencjale ekonomicznym, który należy wykorzystać w celu zwiększenia ruchu turystycznego poprzez podkreślenie wyjątkowości obszaru. Ponadto, realizacja projektu pomoże wypromować regionalne tradycyjne potrawy i wypełnić niszę w postaci zbyt małej liczby potraw regionalnych wpisanych na listę potraw tradycyjnych, wywodzących się z obszarów partnerskich LGD. Uczestnicy projektu poznają składniki i sposób sporządzania potraw wywodzących się z obszarów partnerskich LGD z Podkarpacia i Węgierskich z okolic Szarvas oraz proces certyfikacji tych potraw w Polsce i na Węgrzech. Dzięki zdobytej wiedzy opartej na teoretycznym i praktycznym doświadczeniu o bardzo szerokim zakresie międzynarodowym, będą mogli podejmować działania ukierunkowane na wypełnienie tej niszy poprzez wykorzystanie receptur i sporządzanie potraw zakorzenionych w tradycji oraz zgłaszanie przepisów do rejestru potraw tradycyjnych. Ponadto w szerszej perspektywie działania te mogą wpłynąć na utworzenie nowych miejsc pracy, gdyż produkty wytwarzane na małą skalę mogą zyskać na popularności, a co za tym idzie – zaistnieje konieczność zatrudnienia dodatkowych osób do pracy lub rejestracji działalności gospodarczej i utworzenia miejsca pracy. W wyniku realizacji projektu i wspólnej promocji możliwe jest nawiązanie współpracy, która umożliwi rozpoczęcie lub zwiększenie oficjalnej sprzedaży.

Proszę opisać korzyści dla: wzmocnienia kapitału społecznego, zachowania dziedzictwa lokalnego / rozwoju lokalnego / turystyki	Dla uczestników projektu	Poprzez organizację warsztatów kulinarnych, pokazu plenerowego, wydanie publikacji, utworzenie podstrony internetowej, przeprowadzenie szkoleń z zakresu certyfikacji produktów tradycyjnych oraz udział w wyjeździe studyjnym i konferencji międzynarodowej.
	Dla osób poza projektem	Poprawa jakości życia mieszkańców oraz promocja i rozwój obszarów objętych projektem współpracy w zakresie dziedzictwa i kulinariów oraz walorów turystycznych
Proszę opisać, jakie projekt wykorzystuje	Przyrodnicze	-
	Historyczne	tak

zasoby przyrodnicze, historyczne, produktów lokalnych, kulturowych, turystycznych, inne	Produkty lokalne	tak	
	Kulturowe	tak	
	Turystyczne	tak	
	Inne, jakie?		
Czy projekt dotyczył (angażował) grup/y defaworyzowanych/ej (wymienić jakie)	1. Osoby długotrwale bezrobotne 2. Osoby młode (18 – 35 lat) 3. Osoby powyżej 50 roku życia 4. Niepełnosprawne 5. Osoby o niskich kwalifikacjach		
Proszę opisać innowacyjność projektu (jeśli dotyczy)	-		
Proszę opisać trwałość efektów projekt	Wydana publikacja służy do promocji obszarów partnerów projektu		
Osiągnięte wskaźniki	Nazwa wskaźnika		Liczba
	Liczba zorganizowanych imprez		1
	Liczba wydanych publikacji		1
Inne uwagi dotyczące projektu	Strona Projektu: http://smaknaprodukt.ziemiaprzemyska.pl/o-projekcie.html		

5.5. Projekty poza RLKS

W ramach LGD udało się również zrealizować jeden projekt poza RLKS. Był to projekt finansowany z funduszy POWES, realizowany w 2018 roku. Jego głównym celem było nagranie filmu edukacyjno-promocyjnego w celu wsparcia realizacji lokalnych inicjatyw. Budżet projektu wynosił 9 000 zł. Z uwagi na to, że LGD Nasze Bieszczady jest stosunkowo małym LGD-em to stara się pozyskiwać środki z różnorodnych źródeł w celu realizacji większej ilości projektów.

Tabela 17 Projekty realizowane poza LEADER

I.p.	Program/fundusz	Data realizacji działania (rozpoczęcia i zakończenia jeśli dotyczy)	Opis działań	Osiągnięte wskaźniki	Czy działania są kontynuowane po zakończeniu realizacji projektu/działania? W jaki sposób?	Budżet całego projektu/działania
1	POWES	01.08.2018 do 31.11.2018	Przygotowanie i nagranie Filmu edukacyjno-promocyjnego pt. „Nie chcemy stać w przedsionku – promocja lokalnych inicjatyw” który przedstawia dobre praktyki realizowane przez lokalne podmioty ekonomii społecznej	Nieodpłat na Dystrybucja Nagrania	Film promocyjny Znajduje się na stronie LGD	9 tyś

5.6. Działalność biura LGD

Ważną kwestią wymagającą analizy jest realizacja planu komunikacji. Celem prowadzenia działań komunikacyjnych jest zapewnienie jak najszerszego udziału społeczności lokalnej we wdrażaniu LSR i stworzenia warunków uczestnictwa każdej osobie. Efektywne i pełne zaangażowanie lokalnej społeczności we wdrażanie LSR wymaga zapewnienia dostosowanej do potrzeb komunikacji i temu celowi służy właśnie plan komunikacji. Określa on podstawowe cele działań komunikacyjnych, a także środki przekazu i grupy docelowe. Celami szczegółowymi planu komunikacji w przypadku Nasze Bieszczady określono:

- informowanie i wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz w procesie realizacji projektów przez profesjonalną informację i pomoc w rozliczaniu projektów,
- budowanie pozytywnego wizerunku LSR wśród mieszkańców obszaru poprzez informowanie ich o możliwościach dofinansowania oraz o już zrealizowanych w ramach Strategii projektach i bezpośrednich korzyściach wynikających z ich realizacji,
- zwiększenie poziomu świadomości i wiedzy mieszkańców na temat korzyści z członkostwa w Unii Europejskiej dla gmin obszaru LGD, uzyskiwanych dzięki napływowi Funduszy Europejskich,
- wzmocnienie pozytywnego wizerunku LGD jako obszaru efektywnie wykorzystującego szanse stwarzane przez członkostwo Polski w Unii Europejskiej,
- wzrost rozpoznawalności i świadomości istnienia Funduszy Europejskich poprzez promowanie skutków dotychczasowego wdrażania funduszy przez gminy obszaru LGD,
- utrwalenie spójnego systemu identyfikacji wizualnej LGD. Powyższe cele zostaną osiągnięte poprzez intensywne, różnorodne i długofalowe działania informacyjno-promocyjne, których ważnym elementem będą kampanie:
- promocyjno-wizerunkowe, skierowane do mediów, ogółu społeczeństwa oraz dotychczasowych i potencjalnych Beneficjentów,
- informacyjne – adresowane do konkretnych grup potencjalnych Beneficjentów, uprawnionych do korzystania ze środków Unii Europejskiej.

W celu realizacji wyżej określonych celów szczegółowych dokonano szczegółowej analizy i przypisano im działania komunikacyjne zaprezentowane w poniższej tabeli:

Tabela 18 Realizacja planu komunikacji

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień:						
			31.12. 2016 II półrocze po podpisaniu umowy	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	31.03 2022
Akcja informacyjno-promocyjna połączona z kampanią medialną nt. Stworzenie spójnego, przejrzystego, jednolitego i pozytywnego wizerunku LSR i LGD;	Informacje przekazane członkom i liderom lokalnym dot. realizowanych przez LGD działań	min. 4/rok	2	4	4	8	8	4	1
	Informacje przekazane do publicznej wiadomości dot. realizowanych i planowanych do realizacji działań	min. 12/rok	6	13	12	25	13	26	13
	Wydarzenia o charakterze promocyjnym finansowanych przez LGD lub w których LGD uczestniczy	min. 4/rok	2	5	6	5	4	5	-
	Artykuły prasowe	min. 1/rok	1	1	1	3	2	1	-
Działania informacyjne, promocyjne oraz edukacyjne nt. Wsparcie doradcze interesariuszy w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR;	Informacje przekazane członkom i liderom lokalnym dot. realizowanych przez LGD działań	min. 2 inf./nabór wniosków	2	15	2	12	5	20	5
	Informacje zamieszczone na stronie internetowej LGD dot. planowanych naborów wniosków	min. 2 inf./nabór wniosków	2	6	2	6	2	15	4
	Informacje zamieszczone na stronach internetowych JST	min. 5 inf./nabór wniosków;	5	17	10	15	5	35	5

	dot. planowanych naborów wniosków								
Działania informacyjne, promocyjne oraz edukacyjne nt. Edukacja interesariuszy w zakresie uczestnictwa we wdrażaniu LSR w tym efektywnego wykorzystywania środków finansowych	Udzielone doradztwo/ porada / informacja nt. realizowanego wsparcia	min. 30 w trakcie realizowanych naborów;	30	105	31	54	24	26	18
	Spotkania informacyjne dla interesariuszy	min. 5 w związku z planowanymi naborami;	5	16	9	10	8	8	2
Akcja informacyjno-promocyjna nt. Informowanie o stanie realizacji LSR, w tym planowanych do realizacji naborach wniosków oraz wykorzystania środków w poszczególnych celach ogólnych i szczegółowych LSR;	Osoby z którymi przeprowadzono badania	min. 100 os.	100	100	100	100	100	100	-
	Badanie efektywności działań służących wdrażaniu LSR w tym również diagnoza zasobów lokalnych i rekomendacji	min. 1 badanie	1	1	1	1	1	1	-
	Osoby, które zapoznały się z raportem z zrealizowanych badań	min. 200 os	200	200	200	200	200	200	-
Akcja informacyjno-promocyjna. Bieżące informowanie o ewentualnych zmianach w LSR uwzględniające procedurę jej aktualizacji;	- liczba informacji przekazanych członkom i liderom lokalnym dot. aktualizacji LSR	min. 2 inf./aktualizację LSR;	-	-	2	4	3	2	-
	- liczba informacji zamieszczonych na stronie internetowej LGD dot. aktualizacji LSR	min. 1 inf./aktualizację LSR;	-	-	1	3	1	2	-
	- liczba informacji zamieszczonych na stronach internetowych JST dot. aktualizacji LSR	min. 1 inf./aktualizację LSR;	-	-	1	1	1	3	-
Akcja informacyjno-promocyjna połączona z	- liczba informacji przekazanych członkom i liderom lokalnym dot.	min. 1 inf./rok;	1	1	1	1	1	1	1

kampanią medialną nt. Popularyzowanie, prezentacja oraz promocja przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR;	realizowanych przez LGD działań								
	- liczba wydarzeń o charakterze promocyjnym finansowanych przez LGD lub w których LGD uczestniczy	min. 1 wydarzenie;	1	1	1	1	1	2	-
	- liczba publikacji promocyjnych finansowanych lub dofinansowanych przez LGD	1 publikacja;	1	1	1	1	1	1	-
Akcja informacyjno- promocyjna. Pozostałe działania informacyjne, promocyjne oraz edukacyjne nt. Upowszechnianie współpracy z partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz środowiskami opiniotwórczymi na rzecz przejrzystego i efektywnego wykorzystania pomocy z PROW 2014 – 2020;	Upowszechnione informacje dot. realizowanych przez LGD działań	min. 1/rok	1	1	1	1	1	4	-
Pozostałe działania informacyjne, promocyjne oraz edukacyjne nt. Edukacja osób zaangażowanych w proces zarządzania, informowania i wdrażania LSR	Odbiorcy działań	min.15 osób/rok	16	22	19	19	15	32	19

W ramach funkcjonowania LGD istotne miejsce zajmowała kwestia doradztwa. Głównie, a właściwie jedynie, było to indywidualne doradztwo udzielane w biurze LGD. W latach 2016-2019 liczba udzielanych porad wynosiła średnio ponad 93 sesje doradztwa rocznie, wyróżniał się zdecydowanie rok 2017 w którym udzielono aż 129 porad. W latach 2020-2022 liczba sesji doradztwa oscylowała wokół 20.

Tabela 19 Świadczone doradztwo w LGD

	Dane na dzień						
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	28.03. 2022
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	92	129	73	81	24	26	18
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	-	-	-	-	-	-	-
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/ przez Internet	-	-	-	-	-	-	-
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa (suma wierszy powyżej)	92	129	73	81	24	26	18

Szkolenia pracowników LGD

Istotną kwestią w działalności są szkolenia. W czasie analizowanej perspektywy przeprowadzono ich bardzo dużo. Dotyczyły wszelkich wiadomości niezbędnych do prawidłowej realizacji LSR, w tym przygotowania do wdrażania LSR, procedur wyboru oraz oceny wniosków czy ewaluacji i monitorowania. Zwracano również uwagę na zróżnicowanie szkoleń w ramach projektu, jako najbardziej przydatne wskazano te oparte o praktycznych zagadnieniach związanych z pracą w LGD jak praca z beneficjentem, wymogi dokumentowe. Istotne były również zagadnienia prawne związane z funkcjonowaniem LGD jak kwestia statutu, strategii, ale również zagadnienia prawa zewnętrznego np. RODO. W opinii pracowników LGD biorących udział w szkoleniach były one bardzo merytoryczne, zwiększały kompetencje w zakresie współpracy z instytucjami takimi jak Urząd Marszałkowski. Pracownicy zwracali uwagę na istotną wartość dodaną szkoleń związanych z pomocą beneficjentom i skutecznym docieraniem do nich i proponowali utrzymanie takich szkoleń w przyszłych planach.

Tabela 20 Szkolenia realizowane w LGD - szkolenia dla pracowników biura

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia trener	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
11-13 maj 2016	Zasady funkcjonowania organu decyzyjnego oraz metodyka oceny i wyboru operacji (grantów) do dofinansowania	CDR W Brwinowie Oddział w Krakowie	3
23-25 maj 2016	Metodyka doradztwa, wsparcie przy opracowaniu projektów, wniosku o przyznanie pomocy oraz biznesplanu	CDR W Brwinowie Oddział w Krakowie	2
25 – 26 września 2016	„Przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy na projekt grantowy w ramach poddziałania 19.2 „ Wsparcie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020;	Marzena Cieślak Company	3
01.02.2017	Metodyka pracy organu decyzyjnego (Rady LGD) w zakresie oceny operacji zgodności z PROW 2014-2020, w zakresie oceny zgodności ze Strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) i ich oceny według lokalnych kryteriów oceny operacji oraz ustalenia kwoty wsparcia	Tomasz Lasyk	3
18 – 19 maj 2017	„Przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy na projekt grantowy w ramach poddziałania 19.2 „ Wsparcie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020; przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania 19.3 „ Przygotowanie i realizacja działań w zakresie	Marzena Cieślak Company	3

	współpracy z lokalną grupą działania " objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 oraz analiza procedury odwoławczej w ramach wsparcia, o którym mowa w art.35 ust.1 lit.B rozporządzenia nr 1303/2013, w tym w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach LSR" objętego PROW 2014 -2020. „Podniesienie kompetencji w zakresie oceny formalnej wniosków w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 -2020, ze szczególnym naciskiem na weryfikację biznesplanów i dokumentacji technicznej projektów inwestycyjnych.		
05.10.2017	Ochrona danych osobowych w Lokalnych Grupach Działania	NEA SYSTEM Rozwiązania Informatyczne Karol Wawrzyniak	3
13 listopad 2018	Zasady funkcjonowania LGD Nasze Bieszczady (statut, regulaminy)	Marzena Cieślak Company	3
14 – 15 listopad 2018	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „ Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Marzena Cieślak Company	3
12 czerwca 2019	Stan wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Nasze Bieszczady w ramach PROW 2014 – 2020 (dokumenty programowe), Procedury wyboru operacji (grantobiorców) oraz kryteria ich oceny, procedura zmian w lokalnych kryteriach wyboru	Marzena Cieślak Company	3
13 – 14 czerwca 2019	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez	Marzena Cieślak Company	3

	społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; Zasady monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność, Animacja oraz integracja środowiska lokalnego – rozwój partycypacji społecznej		
9-11 czerwca 18-20 październik 2021	„Organizacja szkolenia dla lokalnych grup działania z Województwa Podkarpackiego” Zasady monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność Smart Villages, krótkich łańcuchów dostaw żywności Animacja oraz integracja środowiska lokalnego - rozwój partycypacji społecznej Zasady funkcjonowania Lokalnych Grup Działania w obecnym i przyszłym programowaniu Zasady ewaluacji i monitoringu Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność Stanu wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju – dokumenty programowe Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach podziałania „ Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność” Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju w obecnym i przyszłym programowaniu	Marzena Cieślak Company	3
21 październik 2021	Zasady funkcjonowania LGD Nasze Bieszczady (statut, regulaminy), Stan wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Nasze Bieszczady w	Marzena Cieślak Company	3

	ramach PROW 2014 – 2020 (dokumenty programowe), Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”		
--	---	--	--

Tabela 21 Szkolenia realizowane w LGD - szkolenia dla przedstawicieli organów LGD

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych członków zarządu	Liczba przeszkolonych członków rady
11-13 maj 2016	Zasady funkcjonowania organu decyzyjnego oraz metodyka oceny i wyboru operacji (grantów) do dofinansowania	CDR W Brwinowie Oddział w Krakowie	3	6
25 – 26 września 2016	„Przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy na projekt grantowy w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020;	Marzena Cieślak Company	2	8
01.02.20217	Metodyka pracy organu decyzyjnego (Rady LGD) w zakresie oceny operacji zgodności z PROW 2014-2020, w zakresie oceny zgodności ze Strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) i ich oceny według lokalnych kryteriów oceny operacji oraz ustalenia kwoty wsparcia	Tomasz Lasyk	2	15
05.10.2017	Ochrona danych osobowych w Lokalnych Grupach Działania	NEA SYSTEM Rozwiązania Informatyczne Karol Wawrzyniak	7	15
13 listopad 2018	Zasady funkcjonowania LGD Nasze Bieszczady (statut, regulaminy)	Marzena Cieślak Company	4	10

12 czerwca 2019	Stan wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Nasze Bieszczady w ramach PROW 2014 – 2020 (dokumenty programowe), Procedury wyboru operacji (grantobiorców) oraz kryteria ich oceny, procedura zmian w lokalnych kryteriach wyboru	Marzena Cieślak Company	5	7
21 październik 2021	Zasady funkcjonowania LGD Nasze Bieszczady (statut, regulaminy), Stan wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Nasze Bieszczady w ramach PROW 2014 – 2020 (dokumenty programowe), Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”	Marzena Cieślak Company	5	12

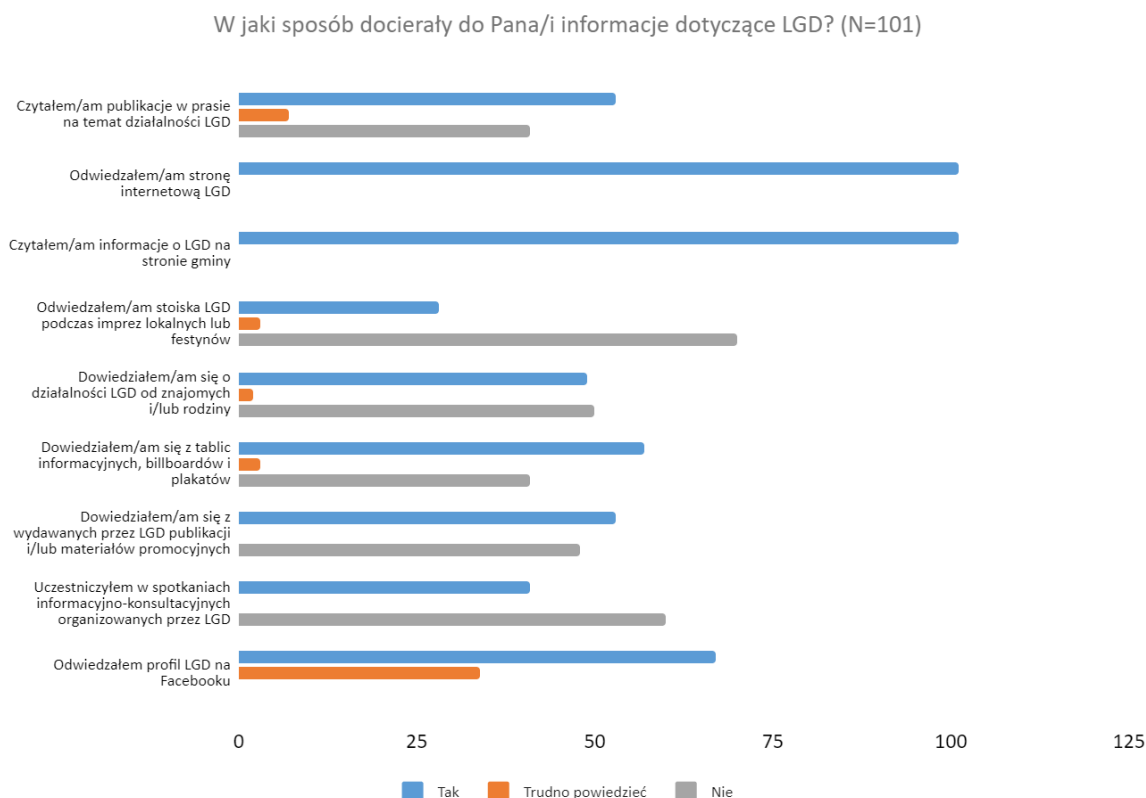
Doradztwo było oceniane przez pracowników jako prowadzone w sposób uporządkowany i przyjazny dla beneficjentów. Było ono związane głównie z pracą na dokumentach tj. indywidualnym rozpatrywaniu wniosków roboczych przyszłych wnioskodawców. Było prowadzone w biurze LGD, podczas indywidualnych sesji doradczych. Wymagało indywidualnego podejścia, ponieważ problemy wnioskodawców były bardzo różne – trafiały się i wnioski bardzo dobrze opracowane jak i wnioskodawcy, którzy wymagali pokierowania na każdym etapie procesu wnioskowania. Wnioskodawcy chętnie korzystają z doradztwa, częściowo wymusza to kwestia punktowania korzystania z doradztwa w naborach, ale również jest realnie pomocą.

W zakresie planu komunikacji pracownicy LGD wskazywali, że realizacja planu przebiegała bez większych problemów a wskaźniki były sukcesywnie osiągnięte. Najistotniejsza była komunikacja za pośrednictwem strony internetowej LGD, gdzie znajdowały się wszystkie istotne dla wnioskodawców i innych instytucji informacje i dokumenty np. związane z procesami naborów. Dodatkowo wartościowym kanałem komunikacji z odbiorcami były strony internetowe gmin wchodzących w skład LGD.

Warto zaznaczyć, że w ocenie Zarządu i Rady LGD praca biura była oceniana zarówno przez nich jak i przez beneficjentów bardzo dobrze. Biuro starało się dopasowywać swoje formy pracy i pomocy do konkretnego zapotrzebowania danej osoby, tak by pomoc była jak najbardziej zindywidualizowana i była realnym wsparciem. W zakresie współpracy pomiędzy organami LGD i pracownikami nie stwierdzono uchybień.

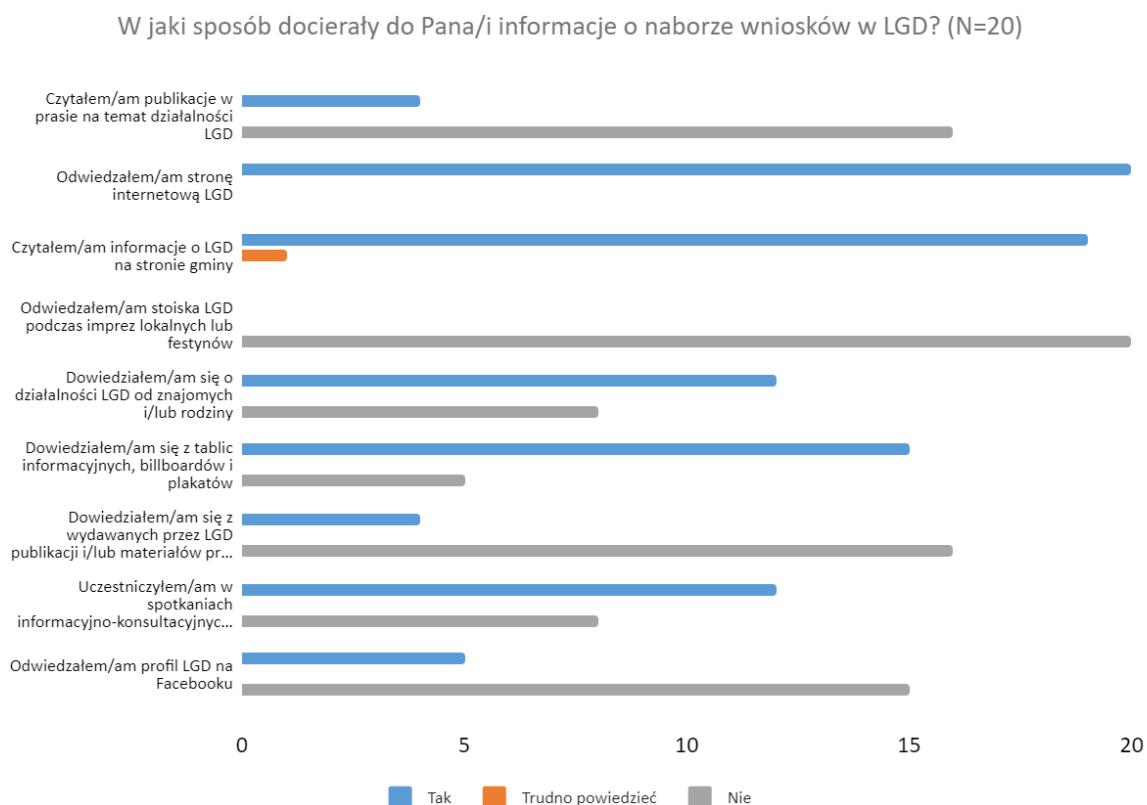
Plan komunikacji został również poddany ewaluacji poprzez badania ankietowane odbiorców działań. Grupa ankietowana liczyła 101 osób. Ankietowani mogli wybrać odpowiedzi z którymi zgadzają się, nie zgadzają się bądź trudno im odpowiedzieć jednoznacznie. Pierwszym pytaniem zadawanym badanym było pytanie o to w jaki sposób docierały do nich informacje o działaniach LGD. Badanie jasno pokazuje, potwierdzając tym samym odczucia pracowników, że głównymi kanałami informacyjnymi są strona internetowa LGD i strony gmin. Z kolei najmniej wartościowym kanałem były stanowiska LGD podczas wydarzeń, co można jednak tłumaczyć panującą pandemią i ograniczeniem wydarzeń ogólnodostępnych.

Wykres 11 Źródła informacji o LGD

Grupa 20 ankietowanych była poddawana dalszemu badaniu w kwestiach dotyczących funkcjonowania LGD zwłaszcza w zakresie informacji i promocji działań. Ankietowanych zapytano w jaki sposób docierały do nich informacji o naborach wniosków. Znowu wyraźną dominację widać w zakresie strony internetowej LGD oraz stron gmin. Zupełny brak zainteresowania widać było w kontekście stoisk LGD, aczkolwiek jak wyżej wskazano – wytłumaczeniem może być brak wydarzeń umożliwiających prezentację stoisk z powodu pandemii.

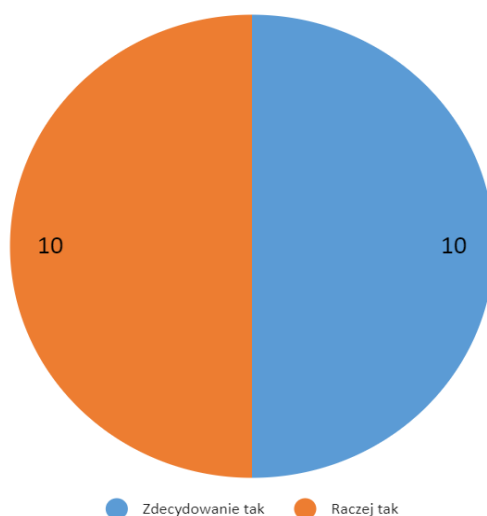
Wykres 12 Źródła informacji o naborach wniosków

20 ankietowanych oceniło również stopień poinformowania o możliwościach pozyskania środków. Wszyscy uznali, że byli wystarczająco poinformowani. Odpowiedzi rozłożyły się po równo na odpowiedzi Zdecydowanie tak i Raczej tak, po 10 odpowiedzi.

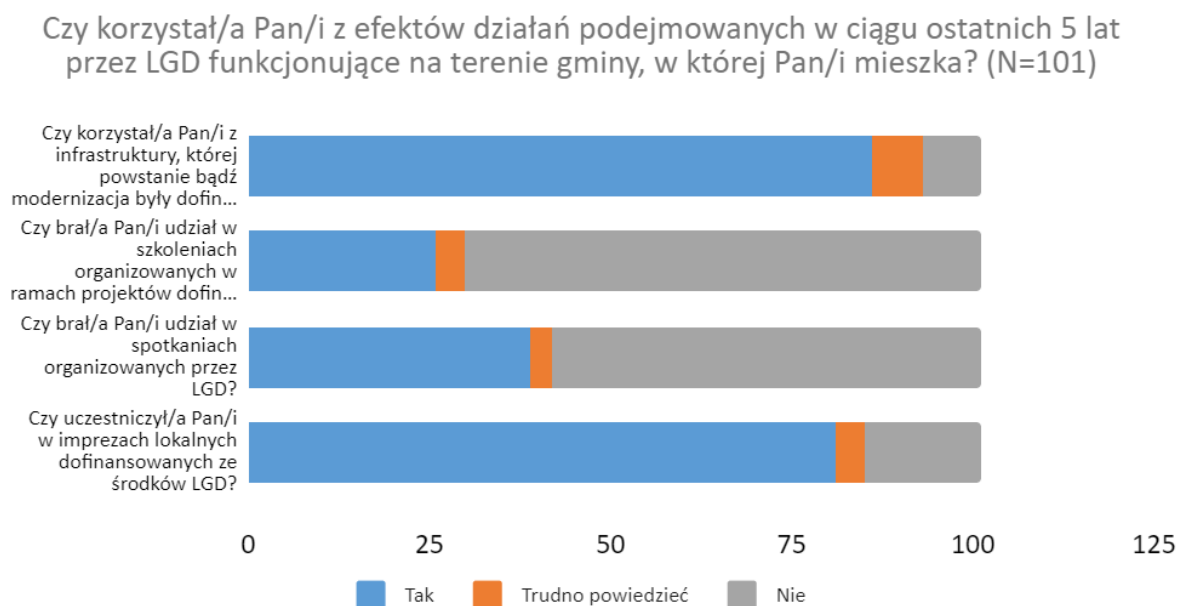
Wykres 13 Informowanie o możliwości pozyskania środków z LGD

Czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków? N=20

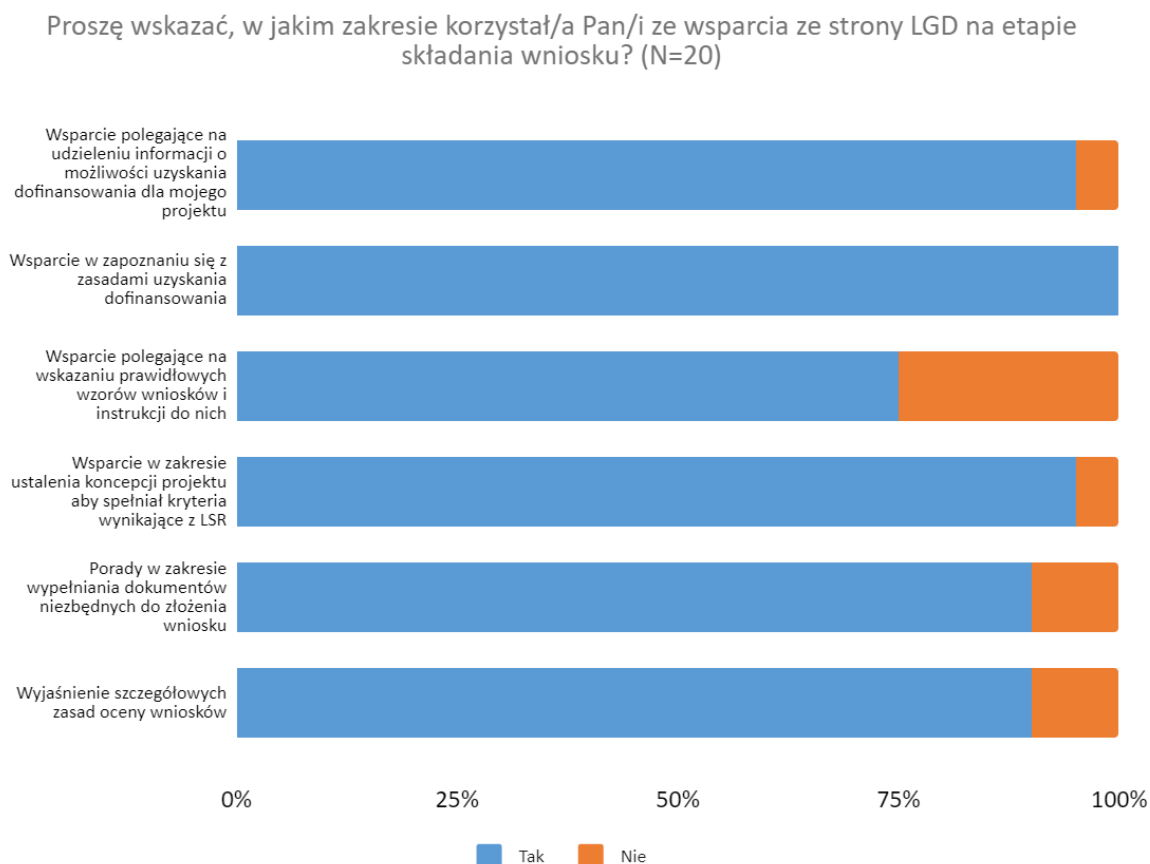
Grupę 101 badanych zapytano również o korzystanie z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD na terenie ich gminy zamieszkania. Niemal 80% badanych wskazało, że korzystało z infrastruktury dofinansowania z środków LGD. Prawie tak samo liczna była grupa osób uczestniczących w imprezach lokalnych dofinansowywanych przez LGD. Najmniej osób skorzystało z szkoleń organizowanych przez LGD lub dofinansowanych przez LGD. Szczegóły obrazuje poniższy wykres.

Wykres 14 Korzystanie z efektów działań dofinansowanych przez LGD

20 ankietowanych udzieliło również odpowiedzi w zakresie porad udzielanych przez LGD w trakcie procesu wnioskowania. Wszyscy ankietowani korzystali z wsparcia w zakresie informacji o naborze, zdecydowana większość konsultowała również możliwość uzyskania dofinansowania dla ich koncepcji projektowej. Najmniej badanych skorzystało z wsparcia przy wskazaniu wzorców wniosków adekwatnych dla danego naboru.

Wykres 15 Korzystanie ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku

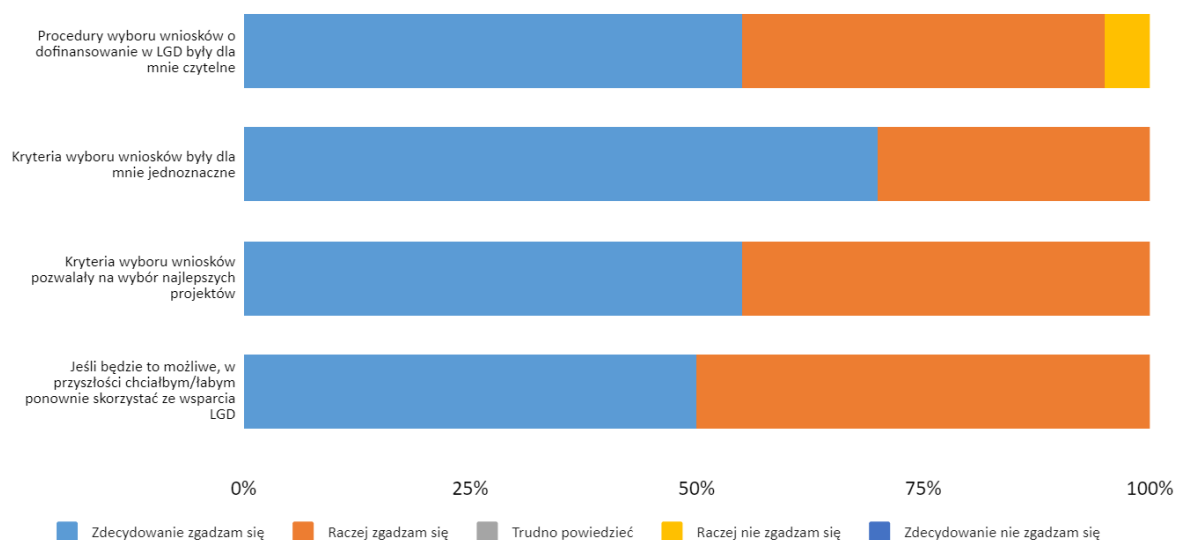
Oceniając wsparcie udzielone beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji 20 ankietowanych w zdecydowanej większości oceniło wsparcie otrzymane pozytywnie. Brak tutaj wskazań negatywnych bądź wątpliwości beneficjentów, co pokazuje, że proces wsparcia był przez nich wysoko oceniany i nie mieli co do niego większych zastrzeżeń.

Tabela 22 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD (N=20)

		Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Etap składania wniosku	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	14	6	0	0	0	0
	Udzielone porady były przydatne	14	6	0	0	0	0

	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	14	6	0	0	0	0
Etap realizacji operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	18	2	0	0	0	0
	Udzielone porady były przydatne	18	2	0	0	0	0
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	18	2	0	0	0	0
Etap rozliczania operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	19	1	0	0	0	0
	Udzielone porady były przydatne	19	1	0	0	0	0
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	19	1	0	0	0	0

Wykres 16 Ocena wsparcia LGD przy składaniu i realizacji projektu

W ostatnim badaniu 20 ankietowanych oceniało stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD. Procedury oceniano jako czytelne, kryteria naboru jako jednoznaczne i pozwalające na wybór najlepszych projektów. Wszyscy ankietowani zadeklarowali chęć skorzystania z wsparcia LGD w przyszłości. Niewielkie zastrzeżenia pojawiły się jedynie w przypadku czytelności procedur naboru.

Rozdział 6 Odpowiedzi na pytania badawcze.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

W zakresie oceny wpływu na dwa główne cele LSR należy rozpocząć od samej koncepcji leżącej przy pracach strategiczno-koncepcyjnych. Strategia była oddolnie opracowana, więc jej cele były tak dobrane by przyczyniać się do poprawy życia mieszkańców i zaspokajać ich potrzeby oraz spowodować rozwój gospodarczy obszaru LGD. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia odpowiadały na konkretne potrzeby. W tym zakresie należy zauważyć, że potrzeby mieszkańców gmin formułowane na etapie strategicznym były zróżnicowane, w niektórych branża turystyczna była najbardziej rozwinięta, a w innych gminach były większe naciski na rozwój branży ogólnobudowlanej, a turystyka była traktowana jako kwestia o mniejszym znaczeniu. Powodowało to konieczność dostosowania strategii i środków jej realizacji do konkretnego zapotrzebowania beneficjentów, często bardzo różnego.

W zakresie problemów realizacyjnych należy zwrócić uwagę na zmiany w rozwiązaniach prawnych, zwłaszcza w obszarze podatkowym jak i ubezpieczenia społecznego, które to były skomplikowane i problematyczne dla wnioskodawców i beneficjentów. Szczególnie dla firm.

Wyciągając wnioski z realizacji LSR na pewno należy podkreślić, że dokument musi być aktualizowany i potrzeby ustalane na bieżąco. Zapotrzebowanie gmin i ich mieszkańców ulega ciągłym zmianom ze względu na złożoną sytuację gospodarczo-społeczną i musi to znajdować odzwierciedlenie w aktualności strategii LGD. Na podstawie obecnej perspektywy można stwierdzić, że szczególnie istotnym kierunkiem wspierania mieszkańców LGD powinien być rozwój przedsiębiorczości, i drobnych usług oraz działania aktywizacyjne.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Realizacja Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność przełożyła się również na rozwój i powstawanie kapitału społecznego. Korzyści dotyczą różnych obszarów i w tym aspekcie można wskazać choćby zmniejszenie nierówności społeczno-ekonomicznych, integrację z szerszą zbiorowością czy też większe zaangażowanie w rozwiązywanie problemów społecznych i wnoszenie oddolnych inicjatyw. W ramach projektów grantowych bardzo dużo małych operacji było realizowane przez organizacje społeczne OSP, KGW i grupy mieszkańców. Umożliwiło to poprawę ich warunków funkcjonowania: warunki infrastrukturalne, wyposażenie. Wiele osób zostało zaktywizowanych przez NGO-osy w ramach otrzymanych dotacji i pomocy ze strony LGD, co było widać chociażby przez monitoring wydarzeń organizowanych przez organizacje pozarządowe na terenie LGD.

W zakresie wniosków i rekomendacji bazujących na doświadczeniach realizacyjnych należy utrzymać działania z tej perspektywy z uwagi na fakt, że bardzo dobrze się sprawdziły. Nawet operacje w stosunkowo niewielkich kwotach są ważne dla liderów lokalnych społeczności ponieważ zapewniają możliwość potrzeb małych lokalnych społeczności.

W zakresie kapitału społecznego warto również zwrócić uwagę na opinię samych mieszkańców LGD. W trakcie badania opinii 101 ankietowanych wskazywało na pozytywne zmiany w ciągu ostatnich 5 lat w zakresie aktywizacji mieszkańców i rozwoju infrastruktury rekreacyjnej. Niemal 100% badanych dostrzegło pojawianie się nowych form wsparcia dla ludzi młodych oraz poprawę relacji między mieszkańcami.

6.3. Przedsiębiorczość

Zgodnie z założeniami programowymi, strategia była mocno ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości. Okazało się to dobrym kierunkiem, gdyż zainteresowanie wsparciem w tym obszarze było bardzo duże, wiele osób było chętnych do realizacji operacji. Przekładało się to na rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD, powstało wiele jednoosobowych firm które obecnie rozwinęły się już na tyle by generować nowe miejsca pracy. Kierunkiem nowej strategii zdecydowanie powinno również być wspieranie rozwoju przedsiębiorczości. Pomysłów na operacje w obszarze przedsiębiorczości było dużo, które były zróżnicowane ze względu na daną gminę i warunki w niej panujące. W ramach zrealizowanej operacji, powstała pralnia, w skali gminy gdzie znajduje się firma realizacja operacji zapewniała dostarczenie innowacyjnych nieistniejących usług powiązanych z funkcjonowaniem branży hotelarsko gastronomicznej. Wiele operacji odnosiło się do rekreacji towarzyszącej i uzupełniającej ofertę turystyczną.

W zakresie rekomendacji i wniosków co do dalszego wsparcia w obszarze przedsiębiorczości i ogólnie rozwoju obszaru LGD wskazany byłby nacisk na działania wspierające podejmowanie działalności gospodarczej, bo uwalnia to największy potencjał. Dedykacja powinna być jak najszersza, bez zawężania do grup defaworyzowanych, ponieważ umożliwi to najszerze wykorzystanie potencjału wspieranego w ramach LSR. Usługi i nowe działalności gospodarcze pozwalają całemu obszarowi na rozwój i de facto dużo więcej osób korzysta na założeniu każdej jednej nowej firmy.

W świetle LSR dynamika wzrostu przedsiębiorstw na obszarze LGD była względnie wysoko (w porównaniu z całym obszarem województwa). Liczba pracujących w latach 2015-2020 we wszystkich gminach obszaru LGD wzrastała. Pozytywnym zjawiskiem była wzrastająca liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON. Powstanie nowych firm i ogólną poprawę sytuacji na rynku pracy odnotowali badani mieszkańcy gmin obszaru LGD w przeprowadzonej ankiecie.

Zwrócenia uwagi w kontekście kierunku wsparcia wymaga również opinia mieszkańców gminy. Największą potrzebę dofinansowania, zdaniem badanych, wykazuje wsparcie przedsiębiorczości: dofinansowania dla osób chcących podjąć działalność gospodarczą oraz wsparcie rozwojowe dla firm już istniejących. Pokazuje to, że jest to istotny kierunek nie tylko dla samych zaangażowanych pracowników LGD, ale również dla docelowych odbiorców.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Z uwagi na potencjał turystyczny regionu i jego unikalne walory przyrodnicze turystyka stanowi jedną z najważniejszych branż funkcjonujących na terenie LGD. W związku z tym duża część działań była skupiona wokół tej sfery. Na obszarze LGD rozwinęła się turystyka rekreacyjna, aktywna, kwalifikowana, biznesowa, przyrodnicza i wiejska (funkcjonuje tu szacunkowo 245 gospodarstw agroturystycznych), umożliwiającą zwiedzanie obszarów chronionych, obserwowanie i fotografowanie zwierząt, a także kulturowa, oferująca uczestnictwo w imprezach i wydarzeniach kulturalnych. Najważniejszym obszarem pod względem turystycznym jest Bieszczadzki Park Narodowy położony na obszarze LGD, który ma największy potencjał przyciągania zainteresowanych walorami przyrodniczymi turystów. Zwraca uwagę również duża ilość terenów cennych przyrodniczo i chronionych jak chociażby Jałłski Park Krajobrazowy czy też obszary Natura 2000.

Część środków, około 30% była przeznaczona na branżę okołoturystyczną i turystyczną. Otworzyło się kilka firm związanych z tą branżą – bezpośrednio w postaci firm turystycznych - jedno biuro podróży – jak i pośrednio w postaci firm budowlanych działających na rzecz turystyki i realizujących zlecenia z tej branży.

W zakresie rozwoju potencjału turystycznego należy zauważyć, że miejsca noclegowe i gastronomia jest już dość przesycona nowymi inwestycjami. Miejsca wypoczynku – skwery, altany, wiaty i wydarzenia kulturalne z kolei powinny być najlepszym kierunkiem w celu zapewniania bardziej zróżnicowanej i bogatszej oferty kulturalnej dla turystów. Wszystko celem uatrakcyjnienia pobytu dla potencjalnych turystów.

6.5. Grupy defaworyzowane

Zgodnie z strategią jako grupy defaworyzowane wskazano: osoby długotrwale bezrobotne; osoby niepełnosprawne; osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych; osoby młode i osoby powyżej 50 roku życia.

Analiza statystyczna obszaru LGD wykazała, że bezrobocie stanowi jeden z głównych problemów gmin należących do LGD. Za słuszne należy zatem uznać wybór grup defaworyzowanych oparty na skali doświadczenia problemu bezrobocia w danej grupie.

W trakcie realizacji była konieczna poprawa definicji grup defaworyzowanych, po tych poprawkach definicje można uznać za właściwą i spełniającą swoją rolę. Poprawka była związana z tym, że w pierwotnej definicji próg wiekowy osób młodych był ustalony na 25 lat co nie pozwalało na objęcie wsparciem również osób powracających na rynek pracy jak osoby powracające z emigracji lub też matki po urloпах macierzyńskich.

Badani mieszkańcy gmin obszaru LGD pozytywnie oceniają zmiany dotyczące podejmowania inicjatyw, których celem było wsparcie osób młodych w ostatnich 5 latach. Nieco mniej pozytywnych opinii ankietowani mieszkańcy wyrazili w kwestii pojawienia się nowych form wsparcia dla ludzi starszych, ale i tak liczba głosów popierających tę opinię była większa niż negujących. W kontekście trzeciej z grup defaworyzowanych, czyli drobnych przedsiębiorców, można podkreślić ogólne pozytywne zmiany w zakresie przedsiębiorczości i bardzo duże zainteresowanie dotacjami i wsparciem w tym zakresie.

6.6. Innowacyjność

Kwestia innowacyjności była podejmowana w operacjach. Stopień tej innowacyjności należy jednak oceniać indywidualnie w zakresie konkretnych. Mieliśmy do czynienia z operacjami innowacji medycznych jak czy nowe metody rehabilitacji. Innowacyjność była często na poziomie gminy czy miejscowości – na zasadzie nowych usług nieobecnych dotychczas na danym terenie jak np. myjnie samochodowe.

Należy zauważyć, że w regionie LGD jest zdecydowani obecny specyficzny rynek pracy - pozbawiony dostępu do dużych korporacji czy dużych podmiotów. Wymusza to niejako inny typ innowacyjności, bardziej związany z unikalnymi potrzebami regionu i jego walorami przyrodniczymi. Innowacje są często na poziomie unikalności w regionie a nie krajowym. Oczywiście funkcjonują w tym zakresie wyjątki jak chociażby unikalne silniki tworzone w regionie, które są eksportowane nawet poza granice Polski.

6.7. Projekty współpracy

Projekty współpracy należy ocenić rewelacyjnie. Współpraca z partnerami była świetna. Zakres zadań był podzielony, ale cały czas była utrzymywana relacja i wsparcia partnerskie. Wiele nauki dało się wyciągnąć z uwagi na wzajemną wymianę doświadczeń organizacji o podobnych celach i podobnych warunkach działania.

W zakresie rekomendacji na przyszłość co do realizacji projektów współpracy należy zaznaczyć, że nie powinny być wprowadzone ograniczenia co do zakresu tych projektów. Były

pomysły na ścieżki rowerowe, szlaki reakcyjne i tym podobne – ale często nie było to dopuszczalne w ramach określonych ram tych projektów. W tym zakresie zatem należałoby pozwolić LGD-om na więcej swobody w doborze operacji.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Oceniając sposób działania partnerów w ramach LGD należy wyróżnić trzy podstawowe typy partnerów – samorządy, przedsiębiorców oraz organizacje pozarządowe.

Samorządy jako jednostki JST realizują nieco inne zadania niż jest to celem LGD. Współpraca z nimi jednak jest bardzo dobra. Przedsiębiorcy z kolei są zainteresowani współpracą, niejednokrotnie pomagają wspierając działania LGD, ale skupiają się na swojej działalności gospodarczej, zatem zawsze ta współpraca jest dla nich poboczna. Najważniejszym sektorem działania LGD są NGO-osy które stanowią o sile LGD i o jego działaniach.

Funkcjonowanie biura LGD Nasze Bieszczady należy ocenić bardzo dobrze i to zarówno pod względem działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, jak i doradczych. Zatrudnieni pracownicy wykazują się dość dużą znajomością potrzeb lokalnych społeczności. W sposób prawidłowy przekazywane są informacje o prowadzonych naborach i rozpowszechniane różnymi kanałami, ze szczególnym uwzględnieniem najbardziej efektywnego kanału, czyli działań w sieci internetowej (strona internetowa i profil LGD na Facebooku). Duże znaczenie mają także organizowane przez LGD spotkania informacyjnokonsultacyjne.

Działalność biura należy ocenić bardzo dobrze, jest bardzo intensywna jak i spójna z oczekiwaniami mieszkańców, a także terminowa. Na pewno jest dużo biurokracji, ale udaje się to wszystko procesować bez większych problemów.

Doradztwo świadczone na etapie opracowywania wniosków jest wykonywane bardzo dobrze. Każdy wniosek który zostanie poddany doradztwu jest wyczerpująco konsultowany. Od strony efektów również wygląda to dobrze patrząc po doświadczeniach i zwrotnych informacjach od Urzędu Marszałkowskiego.

Ankietowani beneficjenci bardzo pozytywnie oceniają działalność Biura LGD w aspekcie informowania o możliwościach pozyskania środków. Zdecydowana większość respondentów korzystała również z szerokiego zakresu wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosków. O tym jak dobrze oceniana jest potrzeba funkcjonowania i sama działalność LGD najlepiej świadczy fakt, iż żaden z badanych beneficjentów nie wykluczył zabiegania o ponowne wsparcie ze strony LGD w przyszłości (gdyby pojawiła się taka możliwość).

6.9. Ocena procesu wdrażania

Realizacja rzeczowa i finansowa LSR przebiegała bez większych problemów, operacje były realizowane sukcesywnie zgodnie z planem i strategią.

Oceniając procedury naboru należy wspomnieć, że mogą one być udoskonalone. W trakcie licznych konsultacji wniosków z beneficjentami na pierwszy plan wysuwał się problem z zbyt dużą liczbą zagadnień koniecznych do opisanie, niekoniecznie przystających do samego planowanego projektu. Mowa tutaj o kwestii wpływu projektu na ochronę środowiska, na rozwój branży turystycznej itd., które to opisy były często wymuszane na siłę na wnioskodawcy

i były przykładem dużej kreatywności. Dla przykładu w przypadku projektu zakupu koparki opisy dotyczące jej wpływu na środowisko i siłowe udowadnianie, że ten wpływ będzie pozytywny i znaczący prowadziły często do absurdów.

Z tej racji w zakresie wpływu projektów powinno się położyć nacisk na efekt pozytywny dla społeczeństwa, a niekoniecznie wpisywaniem się w wszystkie obszary problemowe jak ochrona środowiska czy turystyka. W zakresie innych rekomendowanych zmian na pewno uproszczenie procedur, odstąpienie od tak dużej ilości formalizmu wpłynęłoby na większą liczbę wniosków. Szczególnie istotnym w tym zakresie byłoby wprowadzenie dokumentacji elektronicznej do ogłaszanych naborów elektronicznych.

Odnosząc się do kwestii wskaźników i ich efektywności w kontekście realizacji strategii należy zaznaczyć, że wskaźniki są realizowane na bieżąco są w pełni współmierne do działań i zawsze mogą być one przypisane w odpowiedni sposób tak by oddawały rzeczywistość.

Przechodząc do wpływu jakości składanych projektów na wskaźniki należy wskazać bardzo silne powiązanie tych dwóch czynników. Wnioski składane w naborach są rzetelne i wysoko jakościowe, bardzo duży wpływ ma na to doradztwo LGD co przekłada się też na oceny składanych projektów.

Wnioski składane na dofinansowanie projektów agroturystycznych czasami odstawały jakościowo, bo były niedopasowane do strategii LGD. Branża budowlana i wnioski z nią powiązane: sprzęt, maszyny były bardzo wysokiej jakości i było ich dużo.

Podniesienie jakości wniosków mogłoby być możliwe poprzez uproszczenie procedury wnioskowania i pozostawienie więcej swobody wnioskodawcom - często wnioskodawcy kierują się kryteriami w taki sposób by zawyżyć ilość punktów otrzymywanych za ich spełnienie, mimo, że jest to dość sztuczne i kreatywne wykazywanie spełnienia kryteriów punktowanych.

Kryteria są jasne i przejrzyste, ponieważ są wcześniej udostępniane dla beneficjentów zatem są oni świadomi tego w jaki sposób będą oceniani. Przychodzący składać wnioski znają kryteria, widzą ich przygotowanie i to że są one dość jednoznaczne, bo większość wniosków o ile nie wszystkie są pozytywnie oceniane. Wnioskodawcy nie zgłaszali wątpliwości odnośnie kryteriów, ale to raczej wynika z tego że przychodzą Ci którzy po analizie kryteriów uznali że są w stanie ich dotrzymać.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Przede wszystkim oceniając działalność LGD w kontekście poprawy komunikacji pomiędzy podmiotami i budowanie relacji lokalnych społeczności należy zacząć od tego, że ideą lidera jest budowa relacji, sieciowanie lokalnej społeczności i wzmacnianie jej. Oceniając realizację – tak właśnie jest. Poprawie uległy relacji między różnymi grupami społecznymi, ale w sposób umożliwiający im dalsze samodzielne działanie, a nie tylko w postaci jednorazowej „interwencji” LGD. Każda aktywność która się trafia przy małych społecznościach jest dostrzegana przez innych uczestników lokalnej społeczności jak samorządy. Zatem przez aktywizację niejako automatycznie dochodzi do wzmocnienia relacji i zawiązywania nowych.

Promocja wsparcia w ramach LSR była bardzo ważnym elementem działania, zwłaszcza w zakresie uświadamiania mieszkańcom skąd pochodzą środki. Oczywiście dochodziło do nakładania pewnych kompetencji w zakresie ambicji lokalnych liderów, polityków jednak w każdym przypadku udało się wypracować odpowiednią i spójną promocję.

Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2014-2020 była planistycznym dokumentem, opracowana zgodnie z logiką projektową a inwestycje wynikały spójnie z zaplanowanymi działaniami. Wzięte pod uwagę były różnice pomiędzy kierunkami i potrzebami rozwojowymi poszczególnych gmin, co wpłynęło na to że gminy mogły rozwijać swoje indywidualne potrzeby ale było to komplementarne bo wcześniej przemyślane jako wpływające w ostatecznym rezultacie na cały obszar LGD.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.

1. Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność dla obszaru działania LGD Nasze Bieszczady jest kluczowa z punktu widzenia rzeczywistego, przyczyniania się do poprawy jakości życia mieszkańców i rozwoju przedsiębiorczości na obszarze wchodzącym w skład LGD. Ważne jest by była aktualizowana i odpowiadała na bieżące i zmieniające się potrzeby mieszkańców.
2. W zakresie kapitału społecznego należy utrzymać dotychczasowy trend wspierania organizacji pozarządowych, gdyż obecna perspektywa pokazała, że nawet małe dotacje bardzo motywują do działania i przyczyniają się do inicjowania różnorodnych działań przez lokalnych liderów.
3. Nowa strategia LGD powinna kłaść duży nacisk na rozwój działalności gospodarczej, bo uwalnia to największy potencjał regionu i mieszkańców. Poprzez tworzenie nowych i rozwój istniejących firm region nie tylko uzyskuje nowe miejsca pracy, ale przekłada się to na wszystkie inne aspekty – wzrost konsumpcji, turystyki czy innowacyjności.
4. W zakresie grup defaworyzowanych należy rozważyć ujmowanie ich możliwie szeroko w celu udostępniania wsparcia dla większej liczby osób, które często mają chęci i pomysły na działanie, ale bez przynależności do grupy defaworyzowanej nie mają szans na uzyskanie środków na ich realizację.
5. W zakresie turystyki tworzenie nowych miejsc wypoczynku i form spędzania czasu jak skwery, altany, wiaty i wydarzenia kulturalne powinny być najlepszym kierunkiem. Celem powinno być zapewnienie bardziej zróżnicowanej i bogatszej oferty kulturalnej dla turystów.
6. W zakresie przyszłych kierunków działalności potencjalnie najbardziej korzystnymi kierunkami wsparcia dla regionu mogła by być cyfryzacja i infrastruktura, szczególnie transportowa. Wynika to z faktu ogromnych walorów przyrodniczych regionu, nie popartych jednak odpowiednimi warunkami dla biznesu.
7. W przypadku niezwykle istotnego dla regionu tematu ochrony klimatu i środowiska na czoło wysuwa się kwestia budowy oczyszczalni ścieków, które znacząco podniosłaby skalę zabezpieczeń przyrody przed dewastacją.
8. Pewnym problemem dla beneficjentów jest odległość od biura LGD, co utrudnia części osób dotarcie na spotkania i korzystanie z oferty LGD. Rozważenia wymaga kwestia zapewnienia dostępu w inny sposób np. cyfrowo bądź też utworzenia dodatkowych filii.
9. Projekty współpracy realizowane m.in. poprzez wyjazdy studyjne zostały ocenione pozytywnie. Możliwość dzielenia się doświadczeniami organizacji o podobnym profilu działalności pozwala na wzajemne doskonalenie się i trend ten powinien być kontynuowany w przyszłości.

8. Spis tabel i wykresów.

Wykres 1 Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD.....	10
Wykres 2 Wydatki gmin na jednego mieszkańca	11
Wykres 3 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON.....	15
Wykres 4 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.....	16
Wykres 5 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	20
Wykres 6 Zmiany w gminach - gospodarka	39
Wykres 7 Zmiany w gminach - kultura	40
Wykres 8 Zmiany w gminach - kapitał społeczny	41
Wykres 9 Obszary wymagające dofinansowania w gminach	42
Wykres 10 Finansowy postęp realizacji LSR	43
Wykres 11 Źródła informacji o LGD.....	65
Wykres 12 Źródła informacji o naborach wniosków	66
Wykres 13 Informowanie o możliwości pozyskania środków z LGD	66
Wykres 14 Korzystanie z efektów działań dofinansowanych przez LGD.....	67
Wykres 15 Korzystanie ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku	68
Wykres 16 Ocena wsparcia LGD przy składaniu i realizacji projektu	70
Tabela 1 Ludność w gminach.....	9
Tabela 2 Wskaźniki G dla gmin	10
Tabela 3 Wydatki gmin na 1 mieszkańca.....	11
Tabela 4 Wybrane dane gmin wchodzących w skład obszaru LGD	12
Tabela 5 Pracujący w gminach	13
Tabela 6 Odsetek bezrobotnych w gminach wchodzących w skład LGD (%)	14
Tabela 7 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	14
Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	15
Tabela 9 Ludność gmin z podziałem na wiek produkcyjny, przedprodukcyjny i poprodukcyjny.....	18
Tabela 10 Saldo migracji.....	18
Tabela 11 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej.....	19
Tabela 12 Turystyczne obiekty noclegowe w gminach	21
Tabela 13 Zmiany dokonane w Lokalnej Strategii Rozwoju	22
Tabela 14 Realizacja planu rzeczowego	25
Tabela 15 Nabory organizowane w LGD	33
Tabela 16 Realizowane projekty współpracy	50
Tabela 17 Projekty realizowane poza LEADER	53
Tabela 18 Realizacja planu komunikacji	55
Tabela 19 Świadczone doradztwo w LGD.....	58
Tabela 20 Szkolenia realizowane w LGD - szkolenia dla pracowników biura.....	59
Tabela 21 Szkolenia realizowane w LGD - szkolenia dla przedstawicieli organów LGD	62
Tabela 22 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD (N=20)	68
Rysunek 1 Obszar LGD.....	8

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

. Tak ☐ Proszę przejść do pytania nr 4.

a. Nie ☐ Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- . 18-25 lat
- a. 26-35 lat
- b. 36-45 lat
- c. 46-55 lat
- d. 56-65 lat
- e. 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- . Kobieta
- a. Mężczyzna
- b. Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- . Zdecydowanie zgadzam się
- a. Raczej zgadzam się
- b. Trudno powiedzieć
- c. Raczej nie zgadzam się
- d. Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
--	-----	-------------------	-----

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- . Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- a. Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- b. Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- c. Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- d. Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcyców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	Tak	Nie
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- . Tak
- a. Trudno powiedzieć
- b. Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- . Ja i moja rodzina
- a. Moja organizacja
- b. Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD
- c. Turyści
- d. Przedsiębiorstwa
- e. Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym	Zdecydowanie	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie	Zdecydowanie się	Nie korzystałem/am ze

ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	zgadzam się			zgadzam	nie zgadzam	wsparcia na tym etapie
-------------------------------------	-------------	--	--	---------	-------------	------------------------

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

. Tak ☐ *Proszę odpowiedzieć na następne pytanie.*

a. Nie ☐ ***Dziękujemy za wypełnienie ankiety!***

Jakie to były problemy? Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie